

Thesavr̄s|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiæ

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Decimus Tertius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

LIBER DECIMUS TERTIUS.

CAPUT. I.

De Obedientia. v. infra
Reverentia.
Axioma I.

Bedire nos docuit natura melioribus. cap. ult. dist. 89. Arnulf. de Majestat. c. 2. num. 2. imo & in dubiis obediendum semper est, cap. qui culpatur 4. in fin. 23. quest. 1. Leges enim externam obedientiam locomotivæ non mentis aut voluntatis aut cordis evitare reqviritunt. l. cogitationis 18. ff. de pan. cum hac præstare hac in natura depravatione impossibile sit, nec præstari possit. Weseib. in parat. ff. de just. & jur. num. 4. & præcepto superioris est obediendum, adeo ut qui non obediverit, morte moriatur. cap. 2. de major. & obed. quia ea melior sit victima. Ludov. Roman. conf. 5. 22. num. 3. cum periclitam aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria maestetur. cap. sciendum 110. 8. q. 1. cap. illud 9. de majorit. & obediens. Unde & obedientia præfertur omnibus, cap. illud 5. extr. de major. & obed. Obediendum autem esse primo Deo, & postea Principi, ait cap. qui resistit 97. 41. quest. 3. ita iustum esse, ut Princeps obediatur Legibus suis, textus est in cap. iustum est 2. dist. 3. ita obediens vult Pontifex Legibus Imperatorum, c. pen. extr. de accusat. ita obediens debent minores majoribus. Extravag. qvorundam. S. quo circa. in fin. de V. S. Monachi Abbatis, cap. quam. sit 5. S. nullus. cap. Abbates 61. 18. quest. 2. cap. conquesitus 8. 9. quest. 3. ita obediens tenentur tam Laici quam Clerici Abbatii jurisdictionem habenti, c. dilecta 12. extr. de major. & obed. adeo ut obediens non præstantes suo Abbatii, debeat de Monasterio expelli, cap. cum Ecclesia 10. extr. cod. ita obediendum etiam esse Episcopo & Clericis & Sacerdotibus sua diœcesis, textus est in cap. qua 8. 7. quest. 1. ita obediens debent subditi Magistratui, inquisitione vel accusatione contra eum pendente, cap. penit. extr. de accusat. & in genere obediendum esse omnibus superioribus, dum modo non sint hæretici, licet alijs sint mali, notat text. cap. sacerdotes 8. 2. quest. 7. & quidem festinanter, cap. 1. dist. 93. Obediendum enim sic est potestatibus secularibus, ut Deus non offendatur, cap. nos 4. 15. quest. 6. cap. qui contra 2. dist. 8. Unde cum obediens dicatur obtemperare utilibus superiorum mandatis, c. ult. 23. quest. 1. ideoque quando ipse Princeps iuribus suis obediens præbet: tunc eam ab omnibus custodiendam existimet, cap. iustum est 2. dist. 9. adeo ut eam nec subditis præ-

scribere possit, cap. cum 12. extr. de prescript. Qva de causa ii culpa carere dicuntur, qui mandato Domini vel Magistratus sui in rebus atrocitatem habentibus obtemperant. l. liberorum 11. 5. excusantur 4. ff. de his qui not. infam. l. 37. ff. ad l. Aquil. servos 4. C. de vii publ. l. 167. S. qui iussu 1. 1. 157. ff. de R. f. ubi Christoph. Sturtius Cagnol. ad. l. velle. per illum text. num. 9. cod. tit. Bursat. conf. 312. num. 18. Cravett. conf. 96. num. 13. Goedd. 1. conf. 24. num. 125. Myns. respons. 23. num. 27. cum is in dolo non dicatur, qui suo superiori obediens, Pacian. conf. 164. num. 150. imo etiam omni Magistratui etiam impio, horrenda tamen nec cum iure natura aut decalogo pugnantia præcipienti, obediendum ex Paulo Rom. 13. & 1. Timoth. 2. not. Hunn. 2. de Auctor. jur. civil. cap. 1. quest. 5. Harprecht. ad proœm. Inst. num. 30.

Excipe, secus esse in his, quæ Deo & Ecclesiæ ejus sunt contraria, quia tunc voci divinæ magis quam hominibus, Actor. 5. 29. Deoque magis quam Imperatori parentum est, cap. si dominus 93. 11. quest. 3. ubi dicitur, quod si Dominus ea jubet, quæ non sunt adversa sacris literis, subjiciatur Domino servus, si vero contraria præcipit, magis obediens Domino spiritus quam Domino corpus, quod idem consideravit & Bald. in Auth. habita. col. 4. verf. nota. C. ne fil. pro patre. dum ait, quod si Princeps jubet aliquid contra conscientiam, ei obtemperandum hoc in casu non erit. vid. & Marant. in questionibus legalibus, disp. 1. num. 21. & Covar. ad reg. peccatum. de R. J. p. 1. relect. num. 5. ubi a superioribus obediendum, quando scandalum sequitur, latissime tractat. Quapropter obediens nolle non semper malum est, si scil. contra Deum quid præcipiat. cap. non semper 92. 11. quest. 3. cum iusta mandanti obediendum non sit, cap. dilectus 15. extr. de tempor. ordin. cap. sollicitudinem 54. extr. de appell. Unde obediendum non esse inferiori, ubi duo superiores mandanti opposita, not. cap. qui resistit. 97. 11. q. 3. obediens itaque servus Domino in malo suo, excusatur pro tanto quia servus, sed non pro toto cap. qui compulsus 1. 22. quest. 5. idem est, si inferiores sint exempti a superiori, hos enim non teneri obediens, text. est in cap. inter 8. de major. & obed.

II

Obedire in desideratis & obediens in contrariis præter voluntatem, nulla est obediens, cap. sciendum 10. 8. quest. 1. & per obediens bonum deferere, malum vero nunquam facere licet, cap. quid ergo 99. 11. quest. 3.

(D)

III. Obe-

III.

Obedientiam, quam exigimus a subditis, ipsi debemus superioribus nostris impendere. cap. quiso scil. 12. 2. quod. 6. c. quam. 6. dist. 23. l. quorundam 6. dist. 74.

IV.

Obedientia quia cogit esse sub aliena potestate, nihil debet habere proprium. cap. non dicatis 11. 2. quod. 1.

V.

Qui obedientiam sponte impendit, non cogitur se obligare scripto, cap. legebatur 3. extr. de major. & obed.

VI.

Liberi obedientia favorem parentum, & spem hereditatis sibi debent parare. l. 17. §. 3. in fin. ff. de adopt. semper enim his sancta persona parentum videri debet. l. antepenul. de obsequiis. Unde etiam ad officium Magistratus pertinere dicitur, jubere liberos, ut obsequium parentibus exhibeant. l. 9. §. 3. ff. de offic. Procons.

VII.

Puniendus est qui contra obedientiam superioris aliquid gesit etiam prospere rem gererit, ut Duces belli, Legati l. 2. §. 15. de re milit. Brunnen. ad l. fin. C. de delat. etiam si repentinus aliquis casus rem commodi agi possit polliceatur. Ita Crassus Mutianus cum in consilatu obtineret Asiam provinciam & oppugnare Leucas oppidum pararet opusque esset firmam ac proceram trabe, quia arietem faceret, quod muros ejus oppidi quateret, scriptis ad architectum, ut ex malis duobus, quos apud eum vidisset, uter major esset cum mittendum curaret. Architectus, non ut iussus erat, majorem, sed quem esse magis idoneum aptioremque arietem faciendo, faciliori et portatu existimabat, minorem misit. Crassus eum vocari jussit, rationibusque, quas dicitabat, spretis, vestimenta detrahi imperavit virginsq; multum cœcidit; corrupti atque dissolvi officium omne imperantis ratus, si quis ad id quod facere iussus est non obsequio debito, sed consilio non considerato respondeat. Gell. Noct. Attic. Lib. 1. cap. 13.

Limita: nisi incommoda ex non observato mandato metuenda leviora, minoraque; utilitas autem contra gravior & amplior spe quam- tum potest firmam ostendatur, tum potest adversus mandata fieri, ne oblata divinitus rei bene- gerenda occasio amittatur. Gell. de t.

VIII.

In his quae carent atrocitate facinoris vel sceleris ignoratur filiis vel servis, si parentibus vel Dominis obtemperaverint l. 157. de R. J. Ita parenti necessitas excusat heredem, e. g. filium in potestate patris, cuius iussu tacitam fidem interposuit de restituenda hereditate incapaci, id enim illi ut extraneo heredi non nocet. Pe- rez. C. de delator. n. 19.

CAPUT. II.

Obiter.

Obiter quae fiunt & in transitu, non sunt

in consideratione. I. naturalem. 5. ff. de acq. dom. l. si quis post hanc 6. Cod. de priv. edif. Lochm. 7. d. m. 1. tb. 14. Ita etiam quæ indulgenter vel ex. rs. ταπικοτος dicuntur. Riverus in qu. stol. de termino. v. p. 414.

CAP. III.

Objecta.

Axioma I.

Objicere non sufficit, nisi probetur objec- tum, c. suborta 2. extr. de sent. & re judic. Unde objecta non probans præsum quam intulit ipse patiatur. c. Paulum 6. in fin. 2. quod. 3. cap. 1. 3. 2. quod. 3. cap. qui 4. 2. quod. 8. cap. ibi 8. 3. quod. 6. & obiecione multa, si in principio fallat, punitus repellatur, ac si in omnibus se felicitet, cap. si for- tu. de Eleck. 6.

Limita, nisi quando crimen constringat utrumque, tunc enim alteri alteri crimen objice- re non potest. cap. in lectum 6. 34. quod. 2. vel si iratus crimen alicui objicetur, tunc enim, nisi resipiscens illud probaverit, reus criminis non est, cap. si quis 2. 2. quod. 3.

II

Objectiones frivole & infirmæ produnt cause contrariae infirmitatem, Wefenb. in parat. ff. de Except. n. ult.

C A P U T. IV.

Oblatio.

Axioma I.

Oblatio legitimè facta vice solutionis & li- berationis fungitur, l. 1. C. qui potior. in pignor. l. obsignatione. 9. C. de usur. Quid in judiciali, an etiam illa hunc habet effectum? Respondet Vultejus 1. conf. 18. num. 45. oblationem in judi- cio factam vice solutionis & liberationis fungi, etiam si nuda sit & verbalis, nec actus realis ac- cesserit, l. obsignatione 9. C. de solut. Negulant, de pignoribus membr. 3. p. 5. num. 264. Bart. in l. si reus paratus. in fin. ibique Castr. ff. de procurat. Innocent. Hostiens. Johann. Andr. in cap. signi- ficavit, vers. remiserit. extr. de pignor. Decius conf. 449. Paril. conf. 34. num. 27. in fin. Verall. decis. 108. num. 11. Vult. 1. conf. Marburg. 18. num. 43. Dissentit A. Faber. in C. suo de solution. defin. 53. p. 106. quem sequitur Carpov. 2. jurispr. forens. confit. 18. defin. 16. num. 6. sed male. Unde etiam verbalem oblationem etiam extra judicialiter factam, si ab eo, cui offer- tur, recusetur, vim solutionis parere, haberique pro implemento ejus, ad quod debitor tene- tur, ex l. qui decem 72. ff. de solut. l. acceptum 19. C. de usur. deducit Baldus in l. 1. col. 2. Cod. quando tertio non est provoc. necess. quia cum ex recusatione de creditoris voluntate appareat, realis oblatio esset frustranca. Rupa in l. quod. 11. num. 20. ff. sc. cert. petat. Bertrand. conf. 106. col. 5. vol.

3. vol. 2. Corn. conf. 321. col. 1. vol. 3. Socinus jun. cons. 63. num. 59. Chassan. conf. 113. colum. 1. Gabr. tonelus lib. 1. de solut. concl. 8. Ruin. cons. 70. num. 4. lib. 1. Joseph. Ludov. decis. Perusin. 105. n. 6. Gylman. 4. 1. vol. 41. num. 15. cum enim per eum non stet, per quem quid fieri debeat, perinde habendum est, ac si verè fecisset, i. jure civili 24. ubi latè Imol. & Socin. de condit. & demonstr. l. Labeo scribit 50. ff. de contr. empt. l. sed addes 19. §. fin. l. qui operas. 38. ff. locat. l. 1. §. Divus 13. ff. de extraord. cognit. l. 1. C. de iis qui sub mod. Vult. 3. Conf. Marp. 21. num. 289. Qvoad effectum tamen actionis conseqvendæ verbalis non sufficit, sed requiritur realis, Bartolus in l. P. 1. §. si quis paratus ff. de oper. nov. nunc. Jason. in l. 7. ff. de paci. in princ. Alex. confil. 130. vers. non obstat. vol. 4. ut qvæ in consignatione & actuali depositione consistit, l. antepenult. cum ibi notat. Cod. de paci. inter Empt. Gloff. Castr. Salicet. in l. Julianus. §. offerri. de Aet. empt. Roland. à Valle conf. 33. num. 34. vol. 1. Jason. in l. Titie. ff. de legat. 1. & confil. 172. vol. 2. Carpz. decis. Nezpolit. 19. num. 2. Kirchov. in thes. commun. opin. lit. O. in princ. Tiraqvell. de utroq. retract. §. 49. gl. 6. n. 19. imò nec in contrahibus innominitis solam oblationem vim habere implementi, ed qvad possit agi, sicut si verè fuisset impletum, cum ea hoc in casu impedit nequeat, qvæ minus sit locus penitentiae, ajunt glossa in l. 7. circa princip. ff. de paci. & glossa magna in fin. vers. faciat. & ibi Dd. qvad tamen Jason, ibidem multis modis limitat. Vide Vafq. 3. contr. 59. n. 14.

II.

Qvæcunq; ratione fieri debet solutio, eā qvæ ratione fieri debet oblatio: ratio est in axiom. præced. qvæ oblatio est instar solutionis; ut enim per hanc, ita etiam per illam debitor ab obligatione liberatur. Ita ergo debitum realiter offerendum l. 19. C. de usur. & in eadē qualitate & bonitate arg. l. 3. ff. de Reb. Cred.

III.

Oblationem qui fecit, non amplius dicitur esse in mora, l. illud sciendum 17. vers. deinde postea offere, ff. de peric. & commod. rei vend. Cephal. conf. 746. Petitur. num. 5. vers. qvæbus infero. vol. 5. vide & Bartolom. in d. l. acceptam. num. 2. vers. venio ad questiones. C. de usur. ubi ait, qvad si aliquis rem offerret, non autem verè deponebat, sed solo verbo diceret, se esse paratum solvere, tunc illa verba videri habere vim realis oblationis, in rebus, qvæ offerri non possunt, ut sunt immobilia, qvem sequuntur Bald. ibid. n. 9. vers. modo venio. colum. 2. & Alexand. in l. si. mora. num. 4. col. 2. ff. solut. marit. vide tamen Padian. 1. conf. 97. num. 9. & 10. Hunn. vol. 2. disp. 3. th. 10. q. 43.

IV.

Offerre Deo indignum est, qvad homo de dignatur, cap. ult. in fin. distinct. 49.

V.

Oblata voluntarii sine peccato accipi possunt, c. qvæf. 12. c. postquam 13. 13. qvæf. 2. cap. de Eulogis 8. distinct. 18. Oblationes autem dicuntur, qvæcunq; de propriis & licitis rebus Ecclesiæ à fidelibus offeruntur, cap. causa 13. extr. de

V. S. sive omnia, qvæ qvocunq; titulo ad Ecclesiæ pervenient, c. cum inter 29. extr. eod. oblatio enim ex iniquo, est maculata, & ideo infructuosa. cap. imolans 214. qvæf. 5.

VI.

Qvad non potest peti, illud nec licet sponte offertur l. fin. §. 2. C. de remilit. l. un. C. de Strator. Limita, ut procedat, si subsit metus corruptionis. Brunnen. C. eod. num. 1.

C A P. V.

Obligatio, vid. Rubr. Causa debendi.

Axioma I.

Obligatio non ex nostra voluntate dependere, sed propriis viribus subsistere debet, l. obligaciones 27. de Verb. Oblig. Unde est illatio Jcti in l. 22. §. 1. de Reg. Jur.

II.

Obligatione positâ, necesse est ponere actionem, Vult. 2. Juri pr. Rom. 6. 17. Treutl. diff. 23. thes. ult. e. vol. 1. qvæ si obligatio est mater actionis, sequitur, qvad positâ matre, ponere debet & filia, cum sint correlativa, l. fin. ff. de acceptat. qvad tamen universale non esse, patet ex l. n. 1. & l. 1. si tutor. §. fin. de tutel. & r. s. diff. ubi tutor, qvæ administrare incipit, statim obligatus dicitur, & tamen actione tutelæ prius non oritur, nisi tutela finita, qvæ de causa & Jason ad §. n. Inst. de actionib. restrinxit tantum ad actiones personales per l. licet 42. §. ea obligatio 2. ff. de procur. qvæ restrictio an subsistere posse, latè disputat Ludov. Gomez ad §. superc. Inst. de act. num. 15. vid. & Vult. 3. conf. Marp. 21. num. 123.

III.

Obligari ex alterius conventione nemo potest, §. 3. Inst. de iniur. stipul. l. stipulatio 38. in princ. & §. 1. l. 83. in princ. de Verb. Obl. omnes enim obligations ex nostra persona, non alterius initium ut sumant, necesse est, l. qvæcunq; n. ff. de Obligat. & action. Carpzovius part. 2. confit. 16. defin. 38. num. 4.

Limita: quoties obligatio non ex conventione præcedente sed ex ipsa re oritur, toties quilibet ex ea tenetur l. furios. 46. ff. de O. & A.

qvæ sic sufficit rem ad aliquem pertinere, cuius in hoc casu tantum ratio habetur, non etiam persone, nec attenditur an illa voluntatem declarare possit, annon. Exemplum est in d. l. 46.

de impensis in communem cum pupillo fundum factis.

Declaro: nisi alter inde locupletior factus non fuerit.

IV.

Obligationes juxta formam traditam ab homine vel à jure regulantur & modificantur, l. 5. ff. mandat. l. 11. §. conditio 5. ff. de ins. act. l. 1. §. cuius autem 4. est de Exerc. act. Confil. Arg. 1. conf. 104. num. 150. unde nec conditio earum ex persona heredum immutatur. l. 2. §. c. his 2. ff. de V. O. l. 2. §. 2. vers. At in contrarium. ff. de stipulat.

(D) 2

præ-

prætor. l. 18. §. 5. de damn. infœct. Bocer. de invest. feud. cap. 4. n. 44. Berous cons. 120. n. 16. Hier. Cagnol. ad l. heredem 59. n. 3. ff. de R. I. qvia non debet esse melioris conditionis quam auctor ejus, d. l. heredem 59. ubi Decius, Cagnol. & Christoph. Sturc. num. 13. Goedd. 3. cons. Marp. 33. num. 98.

V.

Obligari nemo sibi potest, l. qvi hominem 34. §. pen. ff. de solut. qvia actio & passio sunt contraria, nec possunt subsistere in uno subiecto, l. Vranus 71. in prime. vers. Sed cum ff. de fide juss. Zafius ad l. cum filio, in prime. ff. de legat. 1. num. 9.

VI.

Obligatio pure contracta efficacior est obligatione in diem contracta, l. 213. ff. de V. S. Bocer. de investit. feud. cap. 5. num. 3. Siquidem pura confessum exigi potest, l. si dies 2. ff. quando dies legat. ced. l. cum qvi Calendis 41. §. qvoties 1. ff. de V. O. l. in omnibus 16. ff. de Reg. Jur. cum in altera expectandus dies, usque dum venerit, l. 75. ff. de condit. demonstr. l. 22. ff. quando dies legat. l. talis 30. §. sed et si 4. ff. de legat. l. l. 1. §. ult. ff. ut legat. nom. cav. Barth. Reusner. in tr. de obligat. in diem num. 48. Unde dici consuevit, quando pura est obligatio, præsens est actio, l. 41. §. qvoties 1. ff. de V. O. Carpz. p. 2. const. 28. defin. 19. n. 5.

VII.

Qvoties qvis ex die obligatur, toties qvidem ante diem non potest exigi debitum, cautio tamen de debito solvendo recte ex justa causâ peccatur l. in omnibus. ff. de Judic. si enim exigi posset ante diem plus peteretur §. 33. Inst. de action. cavendum tamen est, qvia bona fidei nihil magis consentaneum, quam ut Creditori plenè sit cautum de debito. Ita ergo si paupertas immineat vel aliquis de fugâ sit suspectus cautio peti potest.

Limita, ut procedat præprimis in bona fidei judiciis. d. l. 41. qvibus æquiparatur actio ex testamento, arg. l. 34. ff. de Usur. Conf. Rubr. DE DIE.

VIII.

Obligatio extinguitur, si in eum casum redigatur, à quo incipere non potest. l. ex istimo posse 98. l. pluribus rebus 140. cum similib. de V. O. & ibid. Partol. & Paul. de Castr. Johan. Ferrar. 1. cons. Marp. 2. num. 7. Obligatio enim deficit causâ ejus deficiente, Andr. Tiraqvell. p. 1. de Cau. confess. num. 109. sublatâ verò obligatione & confessione, actio scilicet nulla, superesse potest, sed ipsa cum obligatione expirat, l. licet 42. §. ex obligatio 2. ff. de procurat. Vult. 3. Conf. Marp. 23. num. 3.

IX.

Obligatio nulla est sine consensu ejus, qvi obligari debet, l. l. §. 1. ff. de paet. l. non omnis 19. l. 18. ff. de reb. cred. l. in venditionib. 9. ff. de de contr. empt. qvo spectat, qvod seicte scribit Baldus in l. Jurisgentium. §. igitur nuda. de paet. Contractus cuiusvis medullam in consensu consistere, cuius etiam meminit Galiaul. in rubr. de V. O. num. 96. & post eum Vult. 2. Conf.

fil. Marp. 25. num. 121. Obligatio enim est ex conventione, nec ulla est obligatio, nisi subiicitur contractus, ex quo obligatio proficiatur, s. 1. Inst. de oblig. & §. omnium. Inst. de act. & in specie ad retrovendendum nullam obligacionem posse oriri absq; consensu ejus, qvi obligatus dicitur, notant Dd. communiter omnes in l. 2. C. de paet. inter empt. & vend. & Decian. consil. 130. n. 7. vol. 3. Vult. 3. cons. Marp. 21. num. 124.

X.

Non figura literarum, sed mente & sensu nostro obligamus, l. non figura 38. ff. de O. & A. l. obligationum substantia 3. ff. cod. l. emptione 3. Cplus valere quod agit. Carpz. p. 2. const. 17. defin. 8. n. 3. obligationem tamen scribens videatur consentire obligationi l. fidejussor 26. §. 1. ff. de pign. & hyp.

XI.

In obligatione generali non veniunt ea, qvæ in specie verisimiliter quis non esset obligatus, l. in obligatione 6. ff. de pign.

Limita I. nisi quando unam tantum rem habet, qvi tunc obligans omnia sua bona intellegitur illa obligata, licet in specie non esset obligaturus: ratio, ne obligatio reddatur inutilis & frustratoria, sicut in simili dicit Bald. in l. liberti, circa med. col pen. C. de oper. libert. ubi quando filia cederet omnia, qvæ haberet super bonis patris: nec ullum jus haberet, nisi dotis, illud cedere dicitur, nec cesso sit inutilis, per l. fundus qui locatus 24. ff. de fund. instruet. fac. l. Qvimus 7. in princ. ibid. Bartolus ff. de annus legat. l. qvi quatuor 30. §. qvi horos 1. ibique Gloss. ff. de legat. 3. adde & Aretin. in l. hujusmodi de V. O. Bartol. in l. his verbis, §. 1. delegat. 3. Joh. Andr. Cardin. in cap. in generali concessione de Regulis Juris in 6. ubi pluribus hoc limitando declarat.

Limita II. in obligatione bonorum per verba universalia, qvia tunc omnia venire, ajunt Baldus cons. 409. lata fuit sententia lib. 5. Decius in l. omnia. si cert. pet. c. sedes 15. de rescript. & conf. 389. Corn. conf. 128. lib. 3. Cravett. conf. 294. n. 8. vers. Tertio Corncus dicit. Pantschm. 1. prath. qvæst. 7. num. 28.

XII.

Nondum est in obligatione, qvod sub conditione debetur, l. si qvis sub conditione 8. ff. si qvis omis. caus. testam. l. cedere 213. ff. de V. S. §. sub conditione 4. Inst. de V. O.

Declara hoc axioma procedere in tali conditione, de qva incertum est, num aliquid possit existere. l. sub conditione 16. l. qvod sine 18. ff. de condit. indeb. Joh. Robert. 1. sent. jur. c. 26. Incertitudo enim illa efficit, ut penit. vim perpetuam exceptionis habeat, cum vix ac ne vix appareat, possitne aliquando debitum fieri: securus est, si sub tali conditione debetur, qvæ aliquando est eventura; hic enim in perpetuum repellit non potest, cum spes firma sub sit, id brevi debitum iri, d. l. 16. condit. indeb. cum nemo ignoret, cingendum haberi pro cincto, condemnandum pro condemnato, sponsam jam copulandam pro copulata, repudiandam pro repudata, l. pen. ubi Bartol. ff. de milit. test. & in l. divortium. §. in.

§. interdum, ibidemque Jason, n. 15. & 16. ff. solut. maxim.

XIII.

Obligationes personales personas contrahentium non egrediuntur, Carpzovius p. 2. conf. 28. definiⁿ. 5. ratio, qvia obligationes non sequuntur singularem successorem, l. ult. §. 1. ff. de contr. empt. l. 1. §. si heres 16. ff. ad SC. Trebell. idem Carpz. p. 2. conf. 38. definiⁿ. 17. m. 6. nec ex his competentes personales actiones, Modestinus, Pistor. conf. 13. n. 22. vol. 1. nec per extraneam personam alteri possunt acquiri, §. Ex his itaq; 4. Inst. per quas personas cuiq; acquiri. l. ad antidora, Bachov. t. disp. 22. thes. 4. in fn. & disp. 4. de Actionib. thes. 16. p. 142. ubi distinguit inter obligationes naturales, qvibus jus civile vel quadantenus assifit, retentionem & exceptionem aliosque effectus largiendo, vel quod nullatenus assifit, sed potius obstat, ut qvare oriantur ex instrumentis minus solennibus, & qvare jus civile pro nullis habet. l. 7. C. de iurisdict. indebet. vide supra libr. proced. cap. Naturalia 3. axiom. IX. Adhib. disp. meas Elem. p. 4. sc. t. 1.

XVI.

Julium 11.3. per liberum q. s. ac p. g. n. in xime si deterior tertii conditio inde efficiatur, l. non debet 74. l. factum cuiq; 15 ff. de Reg. Jur. cap. non debet 23. eod. tit. in 6. qvod in specie de promissione facti alieni expressum esse, in 8. s. quis alii 4. & 8. alkeri 9. In p. l. de inutile stipul. inter stipulantem 83. in prime. l. stipulari 38. s. alteri 17. ff. de V. O. l. p. c. 65 ff. de fiducijs. notat Socinus reg. 373. qvod in comment. ad d. s. quis alii 8. Seneide. v. adeo restringit, ut ne promissor quidem tenetur curare, ut alius praestet, qvod illius nomine promisit, quia peccatum sit in forma contractus, Dd. in l. 1. S. Si quis it. aff. de V. S. Q. y. e. c. q. n. enim gerimus, cum ex nostro contrafactu originem trahuntur, nisi ex nostra persona initium obligationis sumant, in anem actum faciunt, l. q. y. e. c. q. n. 56 ff. de oblig. & act. Vultejus Conf. Marp. 17. n. 73. & seq. & conf. 21. num. 125. vol. 3.

Obligatio in conscientia toties enascitur, quoties lex aliquid praecepit vel prohibet super re mortaliter nondum determinata nec pacis circumscripta, quia ut Legi Dei, ita Magistrati quoque tanquam ministro ejus tenemur obediens. Ita si princeps legem ferreret de non condendo Testamento, obligaret in conscientia; at non obligat si princeps saltu disponat de negotiis civilibus, v. g. de leptoressibus in Testamento adhibendis. Hoc tamen casu actus redditur nullius juxta l. non dab. um. 5. C. de LL.

Limita, ut procedat (1) in legibus justis, (2) in legibus praeceptivis & prohibitivis.

XVII.

Naturalis obligatio locum invenit in pupillo, in qvō adest intellectus & voluntas, hæc enim sunt principiis obligationis naturalis. Et

XVII

Qvi suo nomine non tenentur, multo minus
pro aliis teneri possunt, l. 2. l. 3. Cod. qvod qvis q;
ordin. l. 2. §. Jus Reipublicæ g. de administrat. re-
rum l. 2. Cod. de dand. cur. l. 2. Cod. de dividend.
iut. & extra species jure expressas, d. l. 2. §. Jus
Reipublicæ g. vers. Colleg. de administrat. rerum
Wesfen. 2. conf. 53. n. 62.

71-03.

XV.

Ubi tamen declarationis loco notabis, hanc regulam universalem non esse, cum & conditio quandoque etiam detur ei, qui naturaliter obligatus fuit, verbi gratia, (1.) ei, qui legatum solverit ultra quartam Falcidiam, quem naturaliter obligarum esse textus est in l. 1. & ult. C. ad L. Falc. (2.) mulier ex intercessione nec licet naturaliter sit obligata, solutum tamen renitet, l. 40. ff. de condit. indebit.

Limitationis loco observabitis, praedictam regulam pertinere tantum ad eam naturalem obligationem, quam jus civile agnoscit, non quam improbat aut infirmat, *Bachovius* 2. *disp. 10. thes. 5. a. p. 545.* licet ex communī *Neoteri-
corum* sententia aliter declararet, vide *Har-
precht. parat. 1. Inst. qvib. mod. re contr. obligat.
n. 33.* nimur ut procedat *I.* in errore juris non
facti. *l. 9. §. 5. de jur. & fact. ignorant. II.* Natura-

etur aut rejiciatur, ut appareat in obligatione
pupilli & mulieris, (2) si obligatio metu natu-
ralis sit, & nuda honestate nitatur, ut obligatio

ad antidora, Bachov. 1. *disp.* 22. *thes.* 4. *in fn.* & *disp.* 4. de *Actionib.* *thes.* 16. p. 142. ubi distinguit inter obligationes naturales, quibus jus *civile* vel quadantenus assilit, retentionem & exceptionem aliosque effectus largiendo, vel quando nullatenus assilit, sed potius obstat, ut quæ orientant ex instrumentis minus solenitatis, & quæ jus *civile* pro nullis habet. 17. *C. de condit.* indeb. vide *supra* *libr.* *preced.* *cap.* *Naturalis* 3. *axiom.* IX. *Adhib.* *disp.* *meas* *Elem.* p. 4. *scilicet* 1.

XVI.

Obligatio in conscientia toties enascitur, quoties lex aliquid praecipit vel prohibet super re moraliter nondum determinata nec pactis circumscripta, quia ut Legi Dei, ita Magistrati quoque tanquam ministro ejus tenetur obediens. Ita si princeps legem ferret de non condendo Testamento, obligaret in conscientia; at non obligat si princeps saltet disponat de negotiis civilibus, y. g. de septem testibus in Testamento adhibendis. Hoc tamen casu actus redditur nullus juxtal. non dub. um. s. C. de LL.

dat(1)

in legibus præceptivis & prohibitivis.
XVII.
Naturalis obligatio locum invenit in pupillo, in quo adest intellectus & voluntas, hæc enim sunt principiū obligatiōnis naturalis. Et ita pubertati proximus obligatur naturaliter.

S. A. N.

Declarat: ut haec naturalis obligatio nullum in jure civili habeat effectum, & hoc est quod toties in legibus dicitur, pupillum naturaliter non obligari.

Limita: ut procedat (1) nisi ex re oriatur
obligatio naturalis. (2) nisi queratur de præ-
judicio tertii. Plures limitationes habet *Stryck.*
in annos. ad *Instit.* Tit. de autor. Tit. princ.

Gesammelte Schriften XIX.

ne Quoties qvaritur de præjudicio tertii, toties
en ratione hujus obligatio naturalis debitoris
m principalis pro validâ reputatur; sibi enim im-
putet tertius, quod cō modō contraxerit. *l. 19.*
d. *R. 7.* Et quoad tertium nulla adest prohi-
bitio civilis; quæ faceret ipsum non obligari.
a. Exempli Fidei fiducijs, qvi pro se &

Exempli, ita indejunior, qui pro servo s. i.
Inst. de fidei just. vel pro pupillo intercessit, tene-
tur, l. 127, ff. de V. O. Creditor, qui pupillum
expromissorum accepit, perdit Creditum §. 3.
Inst. quibus mod. toll. oblig.

XX

Obligationes & actiones ejus loci legibus
adstringuntur ubi vel contractæ sunt, vel solu-
tio debetur Perez, C. de Incol. n. 6.

(D) 3

XXI.

Si plures ad idem obligati sunt, olim quilibet in solidum obligatus presumebatur, quod & hodie obtinere putat Brunnen, ad l. 1. C. qvō quāque ordine conveni, ubi docet, quod si duo in munere constituti sint in solidum, & ne- sciat, cuius culpā damnum datum sit, uterque in solidum teneatur. Plures tamen ad idem obligatos non in solidum obligatos presumi sed beneficio divisionis gaudere te- net Perez. C. cod. n. 2.5.6.7.

XXII.

Obligationes sunt vel dandi, faciendi, tra- dendi, vel mixtae.

De obligatione dandi tradunt Dd, hanc re- gulam: Quod in ea promislor seu reus cogatur praeceps ad rem ipsam praestandum, nec libere- tur, si maximē estimationem offerat, seu id, quod intereit, praestare velit. l. 71. §. 3. & 4. de legat. l. 75. §. ult. de V. O. l. 11. §. 1. de aur. & arg. leg. l. 25. §. 1. de contrab. empt. & patet l. 1. in princ. ff. si quis à parent. manumis. l. 28. ff. de vulg. subf. l. 79. ff. de jur. dot. l. 19. in princ. ff. ad SC. Trebell. l. 44. §. 4. ff. de usuc. l. 17. in fin. Cod. de donat. l. 10. §. 1. vers. Ipse enim ff. de aq. tr. dom. §. 3. vers. Ipse enim. Inst. per quā personā nob. acq. vī. ut enim aliquid habere possit, scilicet filius familias est; hunc enim nihil habe- re in bonis, unde sibi necessaria sumere pos- sit, præterquam ex castrensi peculio ajunt, d. l. 4. ff. de judic. l. 2. de contrab. empt. & patet l. 1. in princ. ff. si quis à parent. manumis. l. 28. ff. de vulg. subf. l. 79. ff. de jur. dot. l. 19. in princ. ff. ad SC. Trebell. l. 44. §. 4. ff. de usuc. l. 17. in fin. Cod. de donat. l. 10. §. 1. vers. Ipse enim ff. de aq. tr. dom. §. 3. vers. Ipse enim. Inst. per quā personā nob. acq. vī. ut enim aliquid habere possit, scilicet

one opus erit, quā pro patre familias habeatur, exempla vid, in l. 1. §. ult. l. 2. ff. ad SC. Mated. l. 15. §. 3. ff. de castr. pecul. l. 16. §. ult. ff. de injus. rupi. & irrit. testam. l. 3. §. 10. ff. de minor. l. 30. ff. ad SC. Trebell. l. 17. §. ult. ff. de injur. idq; ipsum tamē non omnino & per omnia, l. ult. ff. ad SC. Tertull. Unde in emancipato secus se rem ha- bere, colligi licet ex eo, quia si sit pater familias, ut acquirere possit, t. r. in princ. ff. si quis à parent. manumis. ff. indeque obligationem consilente, apparet es l. 50. ff. famili. beris. l. 5. C. de trans- alt. l. 4. §. 1. cum seqq. l. 5. l. 6. l. 10. §. 12. de injus. vocand. l. 3. C. ed. l. 1. 2. C. de negot. gest. §. 12. Inst. de Actionib. §. ult. Inst. de pen. temer. litigant.

XXIV.

Obligatione cessante cessat & actio, cap. eti- Christus 26. extr. de jurejur. cap. cum cessante 60. in princ. extr. de appellat. cap. cum infirmitas 13. extr. de penitent. Jacobus Schulz, in addit. ad Modestum Pistoria part. 3. quest. 122. n. 126. Ca- cheran. conf. 4. n. 12. Carpzovius part. 2. quest. crim. 57. n. 53.

XXV.

Obligat me votum meum ad id, quod in me est. cap. qvidam 3. extr. de convers. conjug. nemo tamen obligatur per simplicia verba, nisi habeat animum adimplendi votum, cap. literarum 3. extr. de vol. & vot. redempt. siquidem ex pro- missione sua aliquid dicitur obligari, cap. ult. extr. de jurejur. cap. rel. i. i. 4. extr. de Cleric. non residen. obligat enim tantum coram Deo sim- plex verbum quantum juramentum, c. jura- mentis 22. q. 5.

XXVI.

Obligatio ad eum transit, qui recepit emolu- mentum: quia cum onere suo res transit ad quemlibet possessorum, cap. ex literis 5. extr. de pignorib. Unde etiam obligatus quis dicitur, à quo beneficium percipit, c. cum 7. extr. de testam.

XXVII.

Obligatur nemo ab impossibilita, cap. nemo 6. de Reg. Jur. in 6. vide supr. l. 9. cap. impossibile.

XXIX.

Ut quis ex confessione sua obligetur, causa semper est exprimenda, alias non tenet, cap. si cauio 14. extr. de fid. instrum. Unde obligatio- nes fieri propter futuram cautelam, dicit cap. quovis 9. l. qv. 7. qvāq; qvāq; ut se quis scriptio obliget, non est necessarium, si sponte suā im- pendat obedientiam, cap. legebatur 23. extr. de Major. & obed.

Obligatio consensu contracta, dissensu et-

XXX.

Obligatio inter patrem & filium nulla con- sistere potest l. 7. ff. de O. & A. l. 16. & l. 71. in pr. ff. de furt. l. 4. l. 71. ff. de judic.

Declarata, procedere de consilio familias, quā iam dissolvitur, cap. 1. extr. de Reg. Jur.

XXX.

Obligationem debitori reddens videtur pa-
sum de non petendo facere l. 2. ff. de pat.

C A P. VI.

Obligatio plurium circa
delicta.

Axioma. I.

Delinqventibus pluribus, omnes tenentur in solidum, ita ut unius solutio ceteros non liberet, l. 1. Cod. de condit. furtiv. litem Mela 11. 5. sed si plures 2 ff. ad Leg. Aquil. Qvoniam in delictis quisque obligatur ex suo dolo in solidum. Welsnb. in par. 1 ff. de injur. num. 5. Qvis ergo delicti sui poenam exiavit. Bachov. in Comm. ad l. 7. §. ult. de juria. Exempla sunt in actione injuriarum, ubi pluritas per sonum inferentium plures efficit injurias, cum ergo plures in injuriam faciunt, singuli tenentur: tot enim sunt injuriae, quot personae, l. 5. plures 34. de injur. ubi Welsnb. d. 1. Distinguuntur potest inter delicta & facta, pro quibus competunt actiones poenales, & inter ea, pro quibus actiones verè poenales non competit, sed rei perleuctoribus: in quibus, cum veniat id, quod inter est actor, necesse est, ut licet plures in solidum tenentur, tamen unius solutione, per quam actor, quod sibi abest, id, quod sui inter est, consequitur, ceteri liberentur; quæ ratio est l. 1. §. si plures 4. de eo per quem fact. Bachov. ad l. 7. §. ult. de jurisdict. pag. 429. Hinc est, quod in Lega Aquila, quæ damnum per sequitur, etiam si per accidens poenalis sit, id est Dominus estimatio damni offerendo totius familiae si-
ve plurium servorum factum emendat, l. 1. illud 32 ff. ad Leg. Aquil. Qvod postea ad factum quoque familiae productum fuit, l. 1. si famili. furt. fecisse dicatur. quia & in furto non præcipue in-
juria, sed potius damnum (cujus estimatio in duplum aut quadruplum fit) coeretur, Welsnb. ad d. tit. Secus est in dicto de albo corru-
pto: quæ actio cum tota sit poenalis, solutione simili non sequitur tollitur obligatio, vide We-
nsnb. in par. si famili. furt. fecisse dic. Sed quia haec accuratius in racem. criminal. ad d. 4. si famili. furt. fecisse dic. (ubi quoque de We-
nsnb. ratio in actione disputatum est,) digesta sunt, pag. 386. & seqq. ideoque filium hic abrum-
pimus

II.

Iisdem formè modis in delicti partem quis venit, quibus in damni dati: non tamen semper, ubi damni obligatio est, etiam delictum est, sed tum demum, si quæ malitia notabilior accederit, cum ad damni dati obligationem qualisunque sèpe culpa sufficiat. Grot. de J. B. & P. L. 2. cap. 21. §. 1.

III.

Qui factum vitiosum jubent, quæ consensum requisitum adhibent, quæ adjuvant, quæ rece-
ptum præstant aliove modo in ipso crimine participant: qui consilium dant, laudant, as-

sentantur: qui, cum ex jure proprio tenean-
tur vetare, non vetant, aut cum teneantur ex
simili jure opem ferre injuriam patienti non
ferunt, qui non dissident, cum dissident de-
beant, qui factum retinent, quod notum facere
tenebantur, hi omnes puniri possunt, si in ipsis
talis sit malitia, quæ ad meritum poenæ suffici-
at. Grot. d. l. n. 2.

CAP. VII.
Obliqum.

Obliqum nemo debet exercere illud, quod
directo ei non permittitur, Clem. unic. in pr. de
Excess. prælat.

C A P U T VIII.

Oblivio.

Oblivione perditur possessio rei immobilit, Gloss. in l. 1. id quod ff. de acquir. poss. non au-
tem rei mobilis, l. 3. §. Nerv. 13. eod. tit. Fachin.
10. contr. 86. Ex longitudine enim temporis ea
præsumitur, l. peregr. 44 ff. de acquir. poss. Pa-
cian. conf. 33. num. 49. vol. 1. lapidique decennii
omnis memoria deponitur, Dyn. in reg. præ-
mitur de R. Jur. in 6. Joh. Andr. in cap. qualiter
& quando. de accusat. per l. Celsus 27. de usucap.
Bart. in l. res obligata. de legat. 1. Bald. in l. 1. C.
de confess. Corn. conf. 278. In causa. vol. 2. §.
conf. 324. vol. 3. Mar. Socin. conf. 38. p. 1. Cra-
vett. conf. 65. num. 10. & conf. 75. num. 25. & conf.
28. num. 4. Qva de causa tam quoad inducen-
dam possessionem, quam ad eam amittendam,
regulariter super præsumptione oblivionis
Dd. decennium præfixerunt. Ex eo enim
temporis lapsi oblivionem præcedentis testa-
menti præsumi, ita ut tempus ipsum concur-
rens cum hac voluntate contraria testatoris re-
vocationem operetur, ex l. sancimus 27. Cod. de
testam. trad. Ruin. conf. 6. n. 2. & seqq. & conf.
10. num. 9. & seq. & conf. 11. n. 10. ubi hanc esse com-
munem opinionem testatur lib. 2. Paris. conf. 34.
num. 47. & num. 38. lib. 2. Guilhelm. Benedict. in
cap. Raynul. in verb. testamentum. num. 8.
de testam. Julius Clar. in §. testamentum. quæst.
Joh. Anton. Trigon. sing. 6. num. 3. verf.
adde quod text. in d. l. sancimus. Valsq. in tract.
de success. creation. §. 17. num. 73. cum seqq. Tuti-
us tamen esse, si hoc arbitrio judicis relinqua-
tur cum glossa communiter approbata, in l.
furi. §. fin. ff. de usucap. sentit. Alberic. in l. 1.
num. 16. C. de serv. fugitiv. quod quidem admittit
Socin. conf. 2. col. 3. lib. 3. scilicet quoad cau-
sandam obligationem duntaxat, non vero
quod controversiam, quæ inter eos circa tem-
pus præsumendæ obligationis exoritur, & si-
mul amittendæ possessionis versatur, quapro-
pter priori casu oblivionem præsumi etiam
post annum, cum eo testatur Oidrad. conf. 183.
factum tale est vacante. col. 12. verf. & si aliqui
dicerent, atque ita judicem pro qualitate per-
sonarum & rei, vel ob sexus fragilitatem, quod
tempus magnum vel parvum dicatur, arbitrii
posse

(D) 4

posse, ad stipulatur Menoch. cent. 1. cas. 2. de arbitr. jud. qvæst. cent. 1. cas. 26. addit. & Tira-
qvell. de Leg. b. comubial. in gl. 2. en pouvoir de son Mary a. num. 2. usq; ad n. 18. & in l. si un-
gvam. in vers. omnia vel partem aliquam. n. 31. C. de revocat. donat. Ludov. Zundt. in respons.
pro uxor. num. 925. cum segg. Gvid. Papæ decisi.
132. n. 2. ita in Principe oblivio & alio multis
modis implicito facile præsumitur. Ripa in l.
quod jussit. n. 47. de re jud. post Geminian.
quem citat Socinus sen. conf. 260. col. 2. in princ.
lib. 2. & conf. 115. col. penult. vers. Præterea. l. lib. 3.
Calcan. conf. 124. in fin. Gozad. in conf. 9. n. 35.
Paris. conf. 11. n. 132. lib. 1. Ita & in factis impli-
citis etiam inter vicino obliionem præsumi,
dicit Baet. in l. si quis delegaverit. ff. de novation.
& in l. quod jussit in fin. ff. de re judic. licet in factis
egregiis & memorabilibus ea non ita mo-
dico tempore præsumatur, de quo calu vide Fe-
lin. in cap. in infra. de rescript. Capyz. decisi. 69.
num. 15. Barbat. conf. 29. col. 8. in fin. lib. 1.

obscurum solvendum, de quo vide supra lib. 4.
cap. dubium 5.

Hinc obscuris verbis inter apertos sit con-
tractum matrimonium, contrahentes commu-
nem verborum intellectum sequi tenentur, c.
ex literis 7. extr. de sponsalibus. item si testes ob-
scure quid dixissent, post ipsorum publicatio-
nem judex, qui ex officio inquirit, eos examina-
re potest, cap. cum clamer. 53. extr. de testib.

IV.

Obscura per magis nota, & abstrusa per si-
gnificantiora, alterius etiam linguae vocabula
reclè interpretamur, l. 5. §. 1. de V. S. Multum
ergo utilitatis confert lingvarum collatio, ut
si quid in una sit obscurius, id ex ait. ea plenus
ostendatur, Alciat. ad 15. §. 1. lib. 4. n. 19. vers. sed
excusatur. de V. S. & ibidem Goedd. num. 21. adl.
5. §. 1. Exempla vid. in §. 1. inff. de injur. item
Lex Cornelius. Inff. de publ. judic. l. 1. ff. de furti.
l. sunt quædam 9. de extraord. crim.

V.

Quod unò loco obscurius dicitur, ex altero
debet declarari, Alex. conf. 192. num. 11. & conf.
197. n. 7. l. lib. 6. Simon. de Prætis. conf. 64. n. 6.
Corn. conf. 152. num. 22. vol. 2. Joh. Goedd. 3. conf.
Marpurg. 26. num. 145.

VI.

OBSCURITAS reprobatur in omni
dispositione, ut in legibus, probat textus
in cap. erit autem lex. 2. dist. 4. Anton.
Gabr. commun. lib. 2. de sentent. conclus. 7.
n. 19. cum seqq. latè Cardinalis Tusch.
præc. conclus. tom. 5. lit. O. conclus. 5. à
princ. & in positionibus, Cardin. Joh. de
Anania, Felinus in c. si Simoniaca de Si-
monia. Nam obscurè respondere, & nihil
respondere, paria sunt, l. de ætate 11. §. ni-
bil interest 7. ff. de interrogat. ad. cum
traditis per Soar. tom. 1. commun. opin. lib.
7. tit. 19. n. 139. p. 292. ubi Bellacomi. n. 28.
Anton. del Re Tiburt. in tr. de juram. ca-
lumn. c. 4. n. 73. imò obscurè loquens &
quiviparatur tacenti verum, Bartolus. in l.
2. ff. de contr. empt. Felinus in proæm.
Decretal. Card. Tusch. dist. lit. O. conclus.
5. 4. n. 13. & aliquando habetur pro confes-
so. Specul. tit. ded. post. 5. 7. vers. 3. & v. 9.
Landr. in apostill. & Abb. in proæm. Decre-
tal. in verb. difficultatem, circa fin. (Unde
& Legem obscuram nobis insidiari, ar-
guit Text. junct. gl. in princip. C. de nov.
Cod. faciend. nec quicquam juvare posse
ad decisionem causarum, annectit Baldus
in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. Unde
& Bartolus invenit contra scribam quen-
dam, cuius dictamen non intellexit Joh-
han. Papa, quia obscurum. in l. quicquid.
ff. de verbor. obligat. quin imò & igno-
rantiam juris obscuri excusare ait post
Cardinal. in Clem. fin. quest. 4. de
Regul. Felinus in capit. de quarta.
col. 8.

CAPUT IX.

Obscuritas, obscurum.

Axioma I.

Obscura cum utriusque parti sunt jura, pro
possessore judicari solet, cap. in pari 65. de Reg.
Jur. in 6. cap. inter 6. extr. de pd. instrum. §. com-
modum 5. Institut. de interdict. nisi adversarius
de jure proprietatis aliusque finibus docuerit,
cap. ex literis 3. de probal. Welenb. in parat.
ff. de finib. regund.

II.

Obscurum factum ex affectione ejus, qui fe-
cit, interpretationem capere debet, l. rapienda
168. § 1. ff. de Reg. Jur. Ita in causis testamento-
rum, si obscurum quid à testatore sit prolatum,
primo omnium, quid testator senserit, inspic-
solet, l. 96. l. 114. de Reg. Jur. l. verbum 122. de V. S.
Cagnol. ad 1. ff. de R. l. simile exemplum vide
in l. 4. §. 1. ff. de appellat. ubi J. Cetus Macer sen-
tentiam obscuram explicari vult à judge, qui
illam tulit: sicut & Imp. Justinianus in l. ult. §.
1. C. de Legib. interpretationem Legis dubia
peti vult à Principe qui illam condidisset, Phil.
Matth. ad l. 96. n. 4. de R. J. ubi n. 9. an & hoc
in contractibus obtineat, pluribus declarat.

III.

Obscura verba ad communem intelligentiam
sunt reducenda, cap. ex literis 7. extr. de
sponsalib. Unde cum plerumque in obscuris sit,
an de facto, an de jure controversia sit. l. ult.
pr. de jure jur. ac quandoque in rebus mani-
festis obscuritates & quæstiones ex studio ad suam
intentionem introducantur, Norell. 54. in
prefat, ideoque in maximo obscurio id est se-
quendum, quod Legibus non est contrarium,
cap. ult. in fin. dist. 14. nec obscurum per æquæ

col. 8. de praescript. & exceptionem obscuram haberi pro non exceptione, tener Bartolus l. 3. §. fiduobus. ff. de adim. legat. adde & Ludov. Gomez. ad §. sed iste. Inst. de act. n. 28.)

VII.

In OBSCURIS minimum est sequendum, l. semper in obscuris 9. l. semper in stipulationibus 34. ff. de Regulis Juris. cap. in obscuris 31. eod. tit. lib. 6. Tiraqvell. de retraetu lig. 8. 30. gloss. n. 27. & 29. cum seqq. Rol. conf. 16. n. 32. lib. 3. Alc. respons. 492. n. 6. Menoch. de presumpt. lib. 4. pref. 106. n. 17. Card. Tuschi. tom. 5. lit. O. conclus. 55. n. 3. (idque tam in contractibus, quam ultimis voluntatibus procedere late deducit Hartm. Pistor. lib. 3. quest. 4. num. 6. & seqq. Non sufficit, quod alia dici solet, obscura pro non scriptis habenda esse, l. 4. de legat. 1. l. 14. & l. 3. de rebus dub. l. 2. de his, que pro non script. Responderi enim poterit distinguendo, utrum obscuritas sit explicabilis vel inexplicabilis. illo casu, si, verbi gratia, in heredis vel alterius poestate sit positum obscuram testatoris sententiam declarare, tum id, quod minimum est, sequimur, posteriori vero si obscurum nullum interpretem habeat, nihil sequimur: sed obscurè (in hunc modum) dictum vel scriptum pro non dictis & non scriptis habemus. Cujac. in Comment. ad d. l. 14. de legat. 1. pag. 1091. lit. e. vide omnino eund. Cujac. ad rubr. ff. de rebus dub.

IIX.

In OBSCURIS inspici solet, quod verosimilius est, l. in obscuris 114. ff. de Reg. Jur. Roman. conf. 35. In casu presenti n. 5. Cardinal. Tuschi. d. lit. O. conc. 55. num. 4. (& quod plerumque fieri consuevit, cap. inspicimus 45. de R. J. in 6.)

CAPUT X.

Observantia, observatio,
vid. supra. Mos Majorum.

Axioma. I.

Observatio cuiusvis dispositionis antecedens, est optima interpres, l. si de interpretatione 37. l. minimè 23. ff. de Legib. l. certi juris 17. Cod. de judic. cap. cum dilectus 8. extr. de consuetud. Bartol. in l. diurna. ff. de Legib. Panormitan. in cap. 1. num. 14. extr. de const. Bald. ad c. 1. de feud. sine culp. neque ab ea recedendum. Carpzovius 2. respons. 53. num. 9. & 6. respons. 104. num. 6. Bux. conf. 2. apud Klock. p. 6. adeo ut ex observantia instrumentum minus perfectum fidem mereatur, executionemque obtineat. Bald. conf. 402. in fin. vol. 5. Decianus respons. 31. num. 153. Goed. 3. Conf. Marpurg. 26. num. 26. quia de causa per observationem declarari actus praecedentis natu-

ram dixit Baldus. col. 136. col. 1. vol. 2. omnesque actus praecedentes, sive inter vivos sive mortis causa factos, observantia subsecuta interpretari, retulerunt Berous conf. 91. num. 16. volum. 3. Ruin. conf. 38. num. 6. vol. 1. Burlat. conf. 326. num. 6. vol. 2. Paris. conf. 35. n. 25. vol. 1. Lofred. conf. 36. num. 8. quia nulla declaratio sive interpretatio dispositionis ambiguæ melior, quam ea, quæ ex facto postea subsecuto desumitur. Mandell. conf. 62. num. 9. & conf. 64. num. 31. Unde etiam talis observantia subsecuta verbis potior esse dicitur, adeo ut verba dispositionis potius sint offendenda, quam quod ab interpretatione, quæ fit per observantiam, discedatur. Socinus senior conf. 145. num. 1. vol. 1. & conf. 209. num. 4. & conf. 66. num. 11. vol. 3. etiam si apparent interpretationem non esse rectam, proent respondit Cuman. conf. 62. vid. & Cravett. conf. 336. num. 10. vol. 1. Bruckman. conf. 27. num. 14. per observantiam enim subsecutam constat, quid partes senserint, cap. cum dilectus 8. ubi Dd. de consuetud. l. minimè 23. & facta subsequentia præstant antecedentibus evidensimum intellectum, Menoch. conf. 32. num. 44. Decian. 1. conf. 51. num. 2. juxta illud vulgatum:

Quod posterius factum

Declarat prius actum.

Unde etiam videmus observantiam insecuram omnes defectus praecedentis suppleri. Felin. in cap. sicut. extr. de sentent. & re judic. num. 42. vers. sed contrarium. Sylvan. conf. 66. num. 20. Cravett. conf. 10. n. 4. & conf. 101. num. 3. vol. 1. Ita observantia facit, ut præfumatur compromissum, vel mandatum. Alciat. in tract. presumpt. reg. 2. presumpt. 13. num. 21. & conf. 49. num. 3. lib. 5. Hieronym. de Mont. in tract. de finibus. cap. 15. n. 2. Ita observantia declarat ac interpretatur privilegium. Bertaz. 1. consult. decis. conf. 42. num. 32. Conf. Arg. 1. conf. 93. n. 24. Joseph. Ludov. concl. 38. per tot. ex ea etiam induci ratificationem tacitam ex l. 5. l. non tantum. lib. honorum 24. ff. rem. rati. haberi probat. Decius in l. semper qui non prohibet. ff. de R. J. maxime cum in antiquis ex lapsu longissimi temporis versamur, tunc enim præsumuntur omnia recte acta, & subsecuta ratificatio. l. si filius fam. 10. C. de petit. hered. Brun. conf. 34. num. 9. Gozad. in conf. 1. num. 16. Cravett. in tract. de antiquis tempor. p. 2. num. 65. Socinus jun. conf. 139. num. 13. & 14. p. 3. Cephal. conf. 240. num. 7. Anton. Gabr. suar. consol. tit. de procur. conclus. 1. num. 14. nec requiri etiam in ea consequentiā, sed sufficere hoc vel simel vel iterum observatum esse, perhibent Cravett. conf. 118. n. 2. Robuster. Rota. Roman. in decision. p. 1. decis. 382. num. 2. Decianus respons. 31. n. 152. volum. 1. Corn. confil. 188. num. 10. volum. 4.

Declarat regulam procedere, quando neque de forma, neque de substantia, neque de initio conventionis vel actus alicuius constat, tunc enim præsumitur, quod talis præcesserit, qualis observantia postea fuerit subsecuta. Secus enim est, quando de initio, origine, & de qualitate contractus constaret, quo casu conventioni statut, & quicquid in contrarium observatum esset, censetur per errorē commissum, quem etiā nihil nocere

nocere, nisi in hoc, quod praestet adversatio justam causam prescribendi, ait Bald. in l. non idcirco. C. de jur. & fact. ignorant. citatus à Paciano l. conf. 10. num. 15. & seq. Observatio enim major obligatione esse non debet, ut nec implementum ejus, cum non tam haec, quam illa debeat esse conformis ipsi contractui, Simon de Præt. conf. 6. 4. num. 3. centur. 1. per l. prout quidque 80. ff. de solut. Goedd. 3. Conf. Marp. 26. num. 129. vide de observantia subsecuta ejusque effectibus Joseph. Ludov. decis. 38. Klock. vol. 3. conf. 142. num. 6. Finckelthul. obser. 70. num. n. Gail. 1. obser. 36. Wehner. in voce herkommen. Peregrin. lib. 3. conf. 8. num. 4. Ubi fidissimum concessionum ac privilegiorum interpretem vocat. Costa defat. ignorant. 1. 47. latè Francisc. Becc. conf. 101. num. 49. & de statuti interpretatione an sumenda ex observantia, Conf. Arg. conf. 101. num. 49. Vultej. 4. conf. Marpug. 43. num. 34.

Limita in observantia difformi, quia si observantia difformis ostenditur, non venit attendenda. Alexand. 5. confil. 5. numer. 7. & 8. Surdus 3. confil. 313. num. 33. Joh. Baptista Costa de facti scientia & ignorantia. num. 5. Vultej. d. loc. n. 35. & 36.

II.

Quod nunquam ad effectum perductum est, observatum dici non potest, cum observantiam, ut sit, aliquando processisse oporteat, si quidem ut processit, observantia tenenda, Simon de Prætis conf. 21. num 6. cent. a.

III.

Observantia tollit omne dubium, Felin. ad c. cum M. num. 8. exir. de confit. Cephal. conf. 331. num. 31. Joh. Petr. Surdus conf. 140. num. 43. Bursat. conf. 326. num. 6. Aym. Cravet. conf. 201. num. 11. Joh. Vincent. Honed. conf. 6. num. 36. vol. 1. vera enim interpretatio ab ea sumitur, Rolandus à Valle conf. 2. num. 7. vol. 2. etiam si non nisi semel evenserit. Barr. in l. num. 7. C. quom. & quond. judex. Decius conf. 4. num. 2. vers. nam etiam per l. Meta 14. §. 1. de alim. & cibar. legat. neque ut ad conservandinem, ita ad observantiam ultra præscriptione exigitur, sed absque ulla præscriptione procedit, Cravet. conf. 18. num. 2. conf. 766. num. 8. Freuter. 1. dis. 1. tb. 9. lit. A. Cephal. conf. 320. num. 32. Bursat. conf. 162. num. 31. Menoch. conf. 21. num. 15. & maximè prodest ad id arguendum, ita & in præteritum fuisse, Robusten. inter decision. Rote Roman. noviss. part. 1. decis. 382. num. 6. & in futurum quodam servandum esse, ex l. non possunt 12. & sequent. ff. de Legib. probat Goeddus 3. Conf. Marpug. 32. num. 64.

IV.

Quoties de speciali observantia judicii inferioris non constat, toties attendenda observantia judicis superioris seu Cameræ principis §. fin. Inst. de factis. quia judicium superiorius representat ipsum principem.

Limit. Modò observantia superioris judicii rectæ rationi fuerit consentanea, alioqui enim non videndum quid Romæ fiat, sed quid fieri debet. L. sed licet. 12. ff. de Offic. presid.

CAPUT XI.

Obstinatio, vid. supra In-
corrigibilitas.

Axioma. I.

Obstinatio est, in consilii salutaribus nolles acqviescere, cap. ultim. distin. 47. II.

Obstinatus est, qui post inspirationem & re-
velationem factam, in eo, quod erraverat, per-
severat, cap. pen. 8. ignosci. distin. 8. & ideo in-
dignus est venia, quia peccat ex malitia, cap.
quod 4. in fin. dist. 82. confer can. 4. & 9. caus. 23.
qu. 3.

CAPUT XII.

Occasio.

Axioma I.

Qui occasionem damni dat, damnum dedi-
se intelligitur, l. qui occidit 30. §. 3. ff. ad Leg. A-
gvil. cap. de cetero n. cap. ult. in fin. exir. de homi-
cidio. pen. solut. matrim. l. si merces 25. §. cup. 4. l.
videamus u. §. ult. ff. locat. & cap. ult. de injur. cap.
scut. g. exir. de restib. c. Petrus 17. exir. de homicid.
cap. si quis 2. cap. ingressus 5. cap. ult. exir. de injur.
Ratio, quia iniquum est, quomodo cumque alteri
damnum dare. Welenb. in Conm. Cod. ad L.
Aqvil. 3. 1. 6. C. ad L. Jul. de vi publ. G. Ant. dis-
fund. XI. lib. 3. lit. F.

Limita, scilicet dando operam rei illicita,
cap. sicut 9. ubi gloss. & Dd. de restib. aut licite qui-
dem, non tamen adhibita circumspectione debita, l. suprator. 31. ff. ad l. Aqvil. §. pen. 5. ult.
Inst. eod. Absit autem ut ea, quia propter bonum
& licitum facimus finem, si quid per haec sine
occasione horum præter voluntatem nostram
mali acciderit, nobis imputetur. can. de occiden-
do cauf. 23. q. 5. l. 3. §. si quis autem 6. ibid. Bartol.
de vi & vi armata. Spec. l. in lit. de injur. &
damno dato. §. 2. num. 16. Borelli. conf. 47. num. 75. &
seqq.

II.

Quæ invidia est, quod occasione rei nostræ
protectum est, nobis acquiri, inquit imp. in §.
igitur. Inst. per quas personas cuique acquiri, quod
intelligendum de causa proxima, non de remo-
ta, ut iterum docet Imp. in l. ult. §. 3. ibi, sepe occasione
reis facta. C. de furt. unde longe alius
esse occasione rei nostræ & aliud ex re nostra
provenire, apparet ex l. 2. de rivis. l. ult. §. 3. de
furt.

III.

Occasio inter causas referri non potest, Be-
sold. p. 2. conf. 55. num. 66. Nebelkra. decis. 13. p. 159.
Finckelthul. obser. 25. num. 24. si quidem occasio
& causa differunt. Occasio enim est accessio
causæ, verbi gratia, causa acquirendi legati est
voluntas testatoris, occasio mors ejus, l. 3. de
mortis cauf. donat. causa dominii acquirendi per
usuacionem est Lex XII. Tabularum: Occa-
sio contractus seu conventio bona fide facta,

ex qua res aliena nisi tradita est, l. 33. cod. Sic in homicidio causa est fraus occisoris, & malitia animi: Occasio ictus gladii: Sic in homicidio non voluntario, causa est fatum: Occasio, ictus calcis vel percussio levis, Cujacius in Comment. C. ad tit. de usucap. pro empt. & ad Leg. Cor. net. de sciar. Sic denique bona fides in usucapione praestat possessori occasionem, non causam usucapiendi, quia causa usucapionis est Lex XII. Tabb. uti modò dicit. Quandoque tamen in jure occasio idem operatur quod causa, hinc Castrensi peculio annumeratur non tantum quod filius familiæ, ex militiæ, sed etiam occasione militiæ acquirit. Brunnem. C. de Silentiari. n. 9. in fin.

IV.

Ex occasione quædam magis contingunt, quam ex jure, l. 2. de r. v. ubi Cujac. in Paul. juxta proverbium: Mehr Glück als Recht. Quæ ratione etiam in jure sepe occasio praestat rationem decidendi, ut in l. non est singulis 176. de R. L. quia jura constituunt vel maxime in iis, quæ plerumque accidunt, l. 3. & seq. de LL.

V.

Occasio juris ad iniquum dispendium trahi non debet, cap. quod res 25. extr. de privileg. nec occasio peccandi præberi jurantibus. cap. 1. de jurejur. in 6. neque etiam occasio danda per malum exemplum, cap. nolo 10. 12. q. i. nec per favorem, nec per auxilium, cap. si res 1. in med. 14. q. 6. occasionem enim causa quæ praestat, ita puniri debet, sicut is, qui ipsam causam praestat, cap. presbyterum 7. extr. de homicid. ac occasiona liter aliquis homicida dicitur. cap. si quis 5. extr. eod.

CAP. XIII.
Ocularis inspectio,
Oculus.

Axioma I.

Ocularis inspectio omnium firmissima est probatio, l. Si rupptio 8. §. ad officium 1. ff. fin. regund. L. q. e. tutor 7. §. 1. ff. de administr. int. Gail. 1. obser. 29. n. 9. eaque cuiunque probationi prævalens, Azo in summa. C. ad L. Aquil. Alex. conf. 124. vol. 1. & conf. 85. vol. 2. Matth. de Afflict. r. 21. n. 71. Borcholt. Infr. lib. 3. iii. de gradib. vide & de oculari inspectione tractatum Joh. Lescut. lib. 3. Roding. lib. 3. Pandect. Cameral. tit. 14. Dicitur enim probatio per aspectum & evidentiam facti, superlativa omnium probationum, Bald. in l. contra negantem. C. de probat. in fin. Jason. in l. eum qui §. in popularibus. col. 3. ff. de jurejur. cum quibus congruit illud Horatii de Arte poetica.

Segnius irritant animos emissæ per aures,

Quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

Quoniam sunt verisimi illi sermones, qui concordant rebus sensatis, Natta conf. 269. n. 6. Bald. in l. Deo nobis. vers. sed ponamus. C. de Episc. & Cler. Et certior aure arbitrus est oculus, gloss. fin. Infr. de gradib. in fin. & in l. si irruptione. ff. fin. regund. Paris. conf. 95. num. 19.

vol. 1. Socinus jun. conf. 61. vol. 3. si quidem quod oculus videt, nemo fideliter negat, Motan. in tract. de fin. reg. cap. 30. num. 3. Et quod patet expressè, non est monstrare necesse, Bald. conf. 388. num. 6. vol. 1. Wesenb. conf. 58. num. 14. vol. 2.

II.

Transuentium merces in locis finitimi & portibus inspiciendi jus habent constituti officiales & vestigia exigendi, nec praævalit contumacia & dignitas ejus, qui inspectionem fieri non permittit eò colore, quod dicat se festinare. Non tamen ob id aliquid ab iis extorqueri potest. Perez. C. de Curios. & Station. n. 5.

III.

Ad ocularem inspectionem adhibentur periti in arte, Feldmesser. Baumeister. Wundarzt. alioq; opifices jurati, geschworne Meister. Pacian, de probat. L. 1. c. 47.

IV.

Ocularis inspectio fit non tantum ad instantiam partis, sed & ex officio, estq; utilis judicii, partibus, testibus, Berlich. P. a. Concl. 46.

V.

Ocularis inspectio necessaria est in novi operis nunciatione, agrimensione, lapidum positione. Inspecti quoque solent muri, termini, alvei mutatio, sepulchra, epitaphia, itemque carcer, corpus vulneratum, partus. Ruland. de Commiss. P. 2. l. 3. cap. 4.

VI.

Oculos castos non tantum sufficit custodire, sed etiam lingvam, cap. ex merito 13. in fin. 6. q. pref. 1. Oculus enim impudicus impudici cordis est nuncius. cap. nec solo 12. 32. q. pref. 5.

VII.

Oculum Dei tangit, qui injuriosè justos tangit. cap. accusatio quoque 2. q. pref. 7.

CAP. XIV.

Occultum,

Axioma I.

Occultum est, seu non apparere, & in rerum natura non existere, censentur patia, l. in lege fundi 77. ff. de contr. Empt. Unde Javolen. ait: Lapidicinas nullas esse, nisi quæ apparent.

II.

Occultum est, quod quævis extet, sic tamen latet, ut divinari humanitas non possit, l. si fidjus 29. §. si cum debitor 2. ff. mandat. Ignoscendum enim est (ait Ulpianus) si non divinavit, debitorem soluisse, l. Si putator 31. in fin. ff. ad Leg. Aquil. Hinc ex diurna occultatione præscriptionem falsitatis & simulationis oriri, dixerunt Menoch. lib. 2. presump. 91. num. 4. & 5. Cravett. conf. 179. num. 5. Cacheran. decisi. 17. num. 9. ita occultam donationem non carere suspicione, adeoque non valere, ait cap. unic. extr. ut Eccles. benefic. & occultè infamantes non esse audiendos, habes in cap. inquisitionis 21. extr. de accusat. ita & in delictis in universum, quo occultius & impunitius flagitia committi possunt, iis deprehensis eò acerbius & majori

& majori cum severitate sunt castiganda. *l. presbyter* 8. *C. de Episc. & Cleric. Wefenb. in parat. ff. de furib. balnear. in fin. ita vasallus, occultans protocolum investitur, perdit feudum, *Affl. in c. Vasallus si feudum. num. 14. si de feud. erit. contr. ubi quomodo ea etiam probetur, declarat. Ade Valasc. de Jure Empb. q. 8. num. 11. G. Anton. dispe. feud. XI. lib. 3. g.**

III.

De occultis excessibus non judicat Ecclesia, sed de manifestis tantum, *cap. Tua* 34. *extr. de Simonia. Oldendorp. 2. Conf. Marp. 1. num. 27.* sed sunt illi relinquentia, qui solus novit corda filiorum, *cap. consuli si 2. q. 1. 5.* Si enim omnia in hoc seculo vindicata essent, locum divina iudicia uon haberent, *cap. si omnia* 7. 6. *q. 1. 1.* Sic Christus *Matth. 7. & Luc. 6.* Nolite (inquit) judicare, & non judicabimini, & *1. Corinth. 4. item Luc. 6.* Estote igitur misericordes. Hoc loco (inquit Beda in homiliis) nihil aliud praecipi existimo, nisi ut ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretetur. Quid enim scriptum est, (*Matth. 7.*) ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis datum est, quae non bono animo fieri possunt, ut stuprum, blasphemia, furtum, ebrietates, & similia, de quibus etiam nobis judicare permittitur. Sicut igitur occulte peccans, occulte puniri debet, *cap. quod si 7. extr. de penitent. & remiss. cap. si pecc. 19. Ergo ipsa 2. q. 1.* ita & de occultis rebus in inquisitionibus faciens nec dicendum, nec querendum, sed de his tantum, de quibus fama praecedit, *cap. qualiter 17. extr. de accusat.*

IV.

Ocultatio est suspecta & punibilis. Hinc si se occultaverit heres, qui incapaci hereditatem restituere tacito fideicommisso gravatus est, exutus omni patrimonio suo in insulam deportatur, *l. un. C. de his qui se deferunt.* Quid verum tantum est, si se stadiosè celet, non si saltem differat se deferre. *Perez. C. d. t. num. 5.*

CAP. XV.

Occupatio, confer supra
Impedimentum.

Axioma I.

Licet alicui pacisci, ut fas sit rem suam invadere, *l. 2. C. si serv. export. veneat.* Unde etiam de jure naturali, quod ante nullius est, id etiam occupanti conceditur. *§. 12. Instit. de rer. divisi. l. 3. in princ. ff. de acqvir. domin.* Ita ferae in alieno fundo, pisces in alieno stagno capti capientis sunt, licet capiens prohibitus fuerit illum fundum ingredi, *l. 1. §. 1. l. 3. §. 14. de acqvir. poss. l. 13. §. fin. de injur.* non autem vulneratae bestiae. Nihil autem interest, sive manu mea sive laqueo illas capiam, adeo ut contra eximentem eas e laqueo agere possum, *l. 35. de acqvir. rer. domin. Perez. C. de venat. ferar. n. 8. seqq.*

II.

Res pro derelicta habita sit occupantis, *l. 85.*

de scq. rer. domin. tot. rit. ff. pro derelict. sed hodie haec bona ut omnia adespota fiscus occupat. Perez. C. de bon. vacant. num. 22. Principis enim est disponere circa ea, quae sunt nullius, propterem principes hodie sibi inventos thesauros & feras sylvestres vindicant. Perez. C. de Theaur. num. 14. seqq. Brunnen. ibid. Huc autem non referenda bona naufraga, quae naufrago restituenda, nisi intra annum non repeatantur, vel sint infidelium. Brunnen, ad l. 1. C. de Naufrag.

III.

Occupatio autoritate Judicis facta favorabilius est ea, quae propriam autoritatem fit; contra hanc enim biennii, contra illam vero falem sex mensum praescriptio dominum fundi deferti removens locum habet. Brunnen, ad l. 7. C. de Censib. in fin. & tot. tit. C. de om. agr. desert.

C A P U T. XVI.

Odium.

Axioma I.

Odio alterius nemo est prægravandus, *c. si Episcopum 13. 16. quest. 6.* ubi delictum personæ in dominum Ecclesie non est vertendum, & *c. Episcopum 7. eadem quest.* ubi propter Abbatis peccatum postulatio Monasterii non tollitur, *l. si quis 33. §. legis 1. C. de inoffic. testam.* ubi hoc iniquum judicatur, ut alieno odio quis prægravetur, & ideo penitus delendum, immo crudele ibi hoc esse existimatur. *cap. non debet 22. de R. I. in 6. Pantzschman. p. 1. q. 1. pratt. qv. 14. n. 98. vid. supr. lib. VII. c. gravamen.*

II.

Odium nisi prius quis in corde dimittat, non potest agere penitentiam, *cap. falsas 6. de penitent. distinct. 1. cap. quomodo 41. in fin. de confusat. distinct. 4.* & ideo diuturnum odium qui non dimittit, admonitione per presbyteros facta, a cœtu fidelium est expellendus, *cap. placuit 9. distinct. 9.* unde & in fratribus odium fraternum & homicidium judicantur ad paria, *cap. homicidium 24. de penit. dist. 1.*

III.

Odio debent haberi peccata, non homines, *cap. odio 2. dist. 8. cap. duo 35. 23. q. 4.* odisse igitur se virtus probat, qui delinquentes arguit, *cap. facientis 3. §. & libat. dist. 86.*

IV.

Ut amore, cupiditate, timore, ita odio humandum judicium pervertitur, *cap. quatuor 78. n. quest. 3.* Magistratus ergo odio moveri non debet, *clem. 1. §. propter de heret.* neque judex odio indulgens judicare, *cap. 1. de sent. & rejudic. num. 6.* immo & Clericis odia & amulationes ut fugiant, indicium est, *in cap. his igitur 3. distinct. 23.* Unde etiam & testes non nisi odio remoto ad testimonium dicendum admittuntur, *l. licet 47. extr. de testib. omnes 13. 3. qv. 5.*

V.

ODIA sunt restringenda, *l. cum qui dam 18.* ubi dicitur hereditates non esse adjuvandas, *ff. de liber. & post. cap. renovantes*

vantes 6. distinct 22. c. odia 15. de Regulis Juris. lib. 6. cap. statutum 22. de Ele^{ct}. in 6. Aegid. conf. 9. 7. 20. & 21. Ubi quod maximè odiosa materia est restringenda, qvando lex est super facto negativo, Robles de represent. lib. 2. cap. 14. n. 10. & Federicus de Senis conf. 25. n. 4. in fin. vers. insuper. Ubi quod dispositio odiosa loquens de Monachis, non extenditur ad Canonicos Regulares, & quod constitutio odiosa loquens de prioratu Conventuali, non habet locum in dignitate Conventuali diversi nominis, ut est Præpositura, Calder. conf. 32. 8. alias. 1. de pecul. Cleric. ubi quod constitutio loquens de Abbatibus, quod eorum sponsalia applicentur Cameræ Apostolicae, non habet locum in Abbatibus habentibus mensam communem cum Monasterio, qvia succedit Monasterium, cui in materia odiosa, si non est dictum, non debet fieri præjudicium. (Undevideamus, quod in odiosis statutis interpretationes ejusmodi ex conjecturis desumpta locum non inveniant, sed potius eorum verba strictè accipienda, & ne latum ungvem ab iis recedendum sit. Glossa in cap. cupientes. §. qvod si. de Ele^{ct}. in 6. Gloss. & Dd. in Aut. qvas actiones. Cod. de sacros. Eccles. Decius conf. 679. incip. Viso eleganti. Hanc n. Pistor. 1. qvæst. præct. 16. num. 23. qvod idem etiam ad casus pœnales, utpote in qvibus extensiva interpretatio (qvia stricti juris) non admittitur, extendit Bald. in l. cum proponas. col. fin. C. de hered. Inst. & subst. exemplo fit substitutio, qvæ licet de uno casu ad alium extendatur, l. fin. Cod. de Inst. & subst. attamen ubi de odio & pœna agitur, extensio non fiet. Bart. in l. pater Severinam. in princ. ff. de cond. & demonstr. item licet nomine venditionis alii contractus comprehendantur. l. statu liberis 29. §. Quintus 1. ff. de statu liber. in materia tamen odiosa stricta fit interpretatio, ut tantum pro venditione accipiatur, ut notat Bartol. in l. qvi duobus ff. ad Legem Falcid. Sic licet appellatione heredis veniat heredis heres, l. fin. Cod. de hered. institut. in materia tamen odiosa hoc non procedit, ut ait ibidem Baldus qvæst. 22. fac. text. in l. qvi liberis 8. §. hæc verba 4. ff. devulgar. i. & pupill. substitut. & finaliter in odiosis à persona non recedi, not. Bartol. in l. multa de condit. & demonstr. Baldus in l. 30. opposit. Cod. de his qvæ pœn. nom. Ludovicus Gomez. ad §. sic itaque. Institut. de actionib. n. 29.) Exornant ad plura Thomas de Thomasset in floribus legum, reg. 209. Josephus Aldr. de re-

lig. disciplin. tuenda libr. 2. cap. 2. num.

6. Monet. de distribut. qvotid. p. 1. qvæst.

10. n. 1. Josephus Sesle Aragonie decis.

18. num. 102. & decis. 45. num. 27. Marcus

Anton. Genuens. in practic. Ecclesiast.

qvæst. 541. Cardin. Tusch. practic. con-

clus. tom. 5. lit. O. conclus. 6. per totam.

Menochius conf. 900. num. 13. Johan. An-

ton. Mangil. de imput. qvæst. 52. num. 19.

Ecclesiæ tamè favore non restringuntur

odia, sed ampliantur. Marc. Anton. Ge-

nuens. dict. qvæst. 541. & etiam publicæ

utilitatis favore, l. 1. §. fin. C. de aduc. tol.

len. l. qvemadmodum. 9. Cod. de agric.

& cens. lib. 12. Johannes Maria Novar.

qvæst. forens. libr. 1. qvæst. 156. n. 6.

VI.

ODIUM in hac materia non accipitur formaliter, prout importat appetitum diffonantem à charitate, de quo S. Thom. 2. 2. qvæst. 34. & cap. 1. ubi glossa de reju- dic. lib. 6. sed accipitur latius, prout signi- ficat tædium & molestiam, in quo sensu reperitur passim apud bonos Auctores, & ita comprehendit ea, qvæ præstant materiam odii, id est, fastidii, cujusmodi sunt omnia illa, qvæ pœnam, vel dispendium alicujus continent, & primo aspectu vi- dentur acerba & injusta. Per contrari- um verò, favor in hac materia dicitur, qvicquid favorem & benevolentiam pro- vocat, & ita gratiam, ut utrumque bene deducitur ex l. qvi exceptionem 40. in princip. ff. de condit. indebit. & l. qvod favore 6. Cod. de Legib. juncto cap. qvod ob gratiam 61. de Regulis Juris. lib. 6. An & qvando dispositio censeatur odiosa, aut fa- vorabilis, colligitur ex principali intenti- one disponentium, Tiraqvell. de retract.

lig. §. 30. gloss. 1. n. 5. Sanch. de Matrim.

lib. 1. disp. 1. n. 4. In dubio verò potius est

considerandus favor, qvam odium, Gon-

zal. ad reg. 8. Cancell. §. 6. proœm. n. 37.

Amplia Axioma, ut in odiosis non ad- mittatur extensio etiam ex identitate rationis, Corset. in sing. verb. extensio. il. 2. num. 1. Tiraqvell. de retractu, in prefat. num. 62. & 63. Handed. conf. 95. num. 98. & 112. lib. 1. Farinac. fragment. crimin. p. 2. lit. E. num. 115. ubi num. 117. subdit, qvod extensio non conceditur ex iden- titate rationis, etiam qvod ratio sit expres- sa in dispositione, qvando sumus in mate- ria odiosa, & odium est irrationalis.

(Qvapropter odiosam materiam ac dis- positionem restringendam esse ad actum

primum, nec ulterius extendendum, ait

Cravetta conf. 16. n. 7. cum ibi allegatis, ita

qvidem, ut non habeat locum, etiam in

(E) alio

alio casu mixto, Decius *conf. 213. num. 3.*
 Et *conf. 555. num. 2.* multo minus ad aliam
 personam, Wefenb. *p. 2. conf. 71. n. 13.* immo
 ubi causa odioſa cum favorabili concur-
 reret, odioſa prævalere, illa magis specta-
 ri debet. Joh. Andr. Geminian. Anchar.
 & Franc. *in cap. ult. verb. similibus. de*
verb. signific. in 6. Menoch. recip. possif.
rem. 1. num. 16. ubi hoc *n. 18.* verum esse re-
 fert, si quæ sui origine favorabilis esset, &
 jam ad non expressos casus se extendisset,
 ad quos cum se extendere datum non ef-
 fet, lege expressa cautum est, prout testa-
 tur Imp. *in l. ult. Cunde vi. l. si coloni 14. C.*
de Agricol. & censit. quæ cū demonstrent,
 extensionem non esse concessam, osten-
 dunt pariter regulam odioſam esse.

CAPUT XVII.

Offensio.

Axioma. I.

Offensio publica ubi non adest, ibi vindicta
 publica esse nequit. Arcan. *in cap. de infantibus.*
n. 4. vers. Baldus autem, in loco preallegato. col. 2.
extr. de his quifil. occid. Bald. in l. data oper. n. 5.
vers. ex hoc sequitur. col. 2. C. qui acusare non poss.
 Pacian. *l. conf. 150.* Offensio enim potius est tri-
 buenda cause, cui magis convenit. Cephal. *conf.*
35. n. 4. Farin. l. conf. crim. crim. 67. n. 9.

II.

Offensiones geminatae gravius puniuntur,
 quam simplices. *l. nunquam plura 2. ibid. commu-*
niter Dd. ff. de privat. delict. Geminata enim vim
 maiorem habent, quam simplicia, *Dd. in l. ba-*
list. ff. ad Trebell. & duo vincula plus ligant,
 quam unum *Novell. 84.* Unde Bart. & Angel, *in l.*
l. C. de superexalt. trad. quod delictum non ea-
 pitale, ob reiterationem efficiatur capitale, cui
 assentit & Marsil. *sing. 378. numer. 1.* Mascard.
conclus. 838. num. 1. add. & Farin. l. conf. crim. conf.
102. n. 15.

III.

Offensionis actus quādū durat cum metu
 vita periculo & terrore armorum oppugnato
 non præscribitur modus defendendi. Wefen-
 bec. *l. conf. 19. num. 67.* quia verbera non dantur
 ad mensuram, nec habet is stateram in manu.
 Bart. *in l. 3. numer. 4. & 5. ff. de just. & jur. Hyp-*
polit. in l. 1. in pr. & 5. ff. de fiscar. Unde & defen-
 sio præsumitur tempore & casu licito facta. Ja-
 son. *in d. l. 3. numer. 8. per l. non solum 8. & sed*
ui probari 5. de oper. nov. nunciat Hyppolit. sing.
505. ex pace per tot. Et semel offendens præsumi-
 tur offendere ad sui defensionem. Gandin.
trat. malefic. tit. de defens. reor. Bart. in l. 1.
n. 10. & Bald. ibid. Cunde vi Wefenb. &
conf. sing. num. 19.

Axiom. Lib. XIII.

CAP. XVIII.

Officium. Officialis.

Axioma I.

Ad officium publicum electus, sit idoneus eo
 tempore, quo eligitur. Bart. *in l. impuberem. &*
ibi. Bald. ff. ad Leg. Cornel. de falf. per l. si pater tu-
us 8. C. quando provocare non est necesse. & ibi
*Mattheilan. l. excusantur 2. in princ. ff. de ex-
 sat. tuor. cap. si eo tempore 9. de rescriptis in 6. Hon-*
them. 1. de art. Notar. cap. 18. n. 7.

II.

Officium publicum nemo debet deferre,
 nec ab eo sine licentiâ abesse. Perez. C. de deu-
 ration. num. 43. seqq.

III.

Officii necessitas excusat à præsumtâ calu-
 minâ: Itaque advocatus fisci contra aliquem
 ob crimen delatum agens & succumbens non
 incidit in pœnam, modò evidens calumnia
 absit. Brunnem. *ad l. 2. C. de delat.*

IV.

Officialis non præsumitur negligens Brunn.
ad l. 10. C. de annon. & trib.

V.

Officiales publici immunes esse debent à mu-
 nericibus Personalibus, per quæ in officio im-
 pedirentur Brunnem. *ad l. 3. C. de can. largit.*
titul.

VI.

Officiales publici habent salaryum, ut sine
 concusione & damno privatorum ratiocinia
 tractent, itaque pro apochis datis nihil à col-
 latoribus possunt exigere Perez. C. de discusor.
num. 8.

VII.

Qui publicam personam sustinent, debent
 munere suo fungi per se, non per alium, cuius
 non est electa industria. Perez. C. de can. largit.
tit. num. 6. & delictum, ex quod salus publica per-
 citatur, imputatur domino præponenti, Brunn.
ad l. 2. C. de condit. in publ. horr.

VIII.

Officiorum functiones non sunt confunden-
 das, licet officia sint ejusdem ordinis: itaque
 compensatio non admittitur apud unam statio-
 nem fisci, quod alia fisci statio debet *l. 1. C. de com-*
penf.

Limita in causis privatorum, e. g. divisæ tu-
 tele; in his enim confusio & compensatio et-
 iam apud diversas stationes permititur *l. 36. ff.*
de admin. tur.

IX.

Officia non sunt hereditaria.

Declarat: possunt tamen concedi patri, ut in
 illis nominet filios successores: hinc si pater
 nullum nominavit, censetur nominatus senior
 filius, quod si filium non habuit, succedit in of-
 ficiū hæres ab intestato. Si plures sint he-
 redes, officiumque habeat annexam Jurisdic-
 nem, ad omnes transit, qui vel alternativum vel
 per vicarium illud administrant. Perez. C. de
 tabular. *num. 5. 6. 7.*

X. Ne-

X.

Nemo ad novum officium adspirare vel promoveri debet, nisi de anteriori rationes redditio detit l. 4. C. de Sifceptor. & literas absolutorias producat, Perez ad d. num. 19. 20. Et, si propter delictum in officio publico condemnatus sit, non poterit idem officium rursus gerere, licet principis rescriptum proferat l. 2. C. de Palat. saec.

XI.

Officium impar & inferius priore suscipere semper turpe & ignominiosum est. l. 2. C. de profess. i. cum gl. C. cod. ubi text. dicit, nihil interesse, utrum quis sit adhuc in dignitate positus, an non sit. Ascendere enim conferri debent honores, l. ut gradatim i. ff. de mun. & honorib. l. que utiliter 45. ff. de negot. ges. non defensendo, ut ait gloss. in d. l. 2. ibique Bald. quia inquit non cogitur quis incedere retro circa honores, & qui semel assumptus est ad Digestum, non cogitur redire ad volumen. d. l. 2. C. de profess. cap. cum intua 44. de testib. & artib. quia hoc pertinet ad injuriam nominati, & electi immunitationem, & contra rationem, ac esset parvi facere maiorem ordinem prius ablatum, ut ait Lucas de Penna d. l. 2. per c. i. de translat. Episcop. vid. & Welenb. i. consil. 40. num. 38.

XII.

Officium publicum bona fidei presumptio nem inducir, Andr. Sicul. per illum text. in proœm. Clem. pag. 18. col. i. in fin. secundum impress. Lugdunensis parvam. Iaf. in l. decem. col. 8. de V. S. post. Bald. in lerrorem. col. i. C. de test. Ludov. Gomez ad S. ex maleficiis. Inst. de aet. Unde & officium omne auctoritate vel utilitate publicum dicitur officium necessarium quod recusari non potest. Dec. in l. invitus. ff. de R. X.

XIII.

Officium suum nemini nisi implorans Judex impertit. l. 4. S. hoc autem judicium 8. ff. de dann. infect. Marc. Mant. sing. 33. 6. numer. 3. Stultus enim censetur, qui aliter & de alio pronuntiat, quam a partibus petutum est. Sebastian. Vant. de nullit. process. tit. de nullit. ex defec. process. ac form. ipsius sentent. num. 97. Jason, ad lvinum. num. 23. de reb. cred. Menoch, consil. 199. num. 33. Goedd. i. consil. Marp. 26. n. 183.

XIV.

Qui officium omittit, non debet fructus luerari l. 1. C. de his qvib. ut indign. ubi Bald. num. 1. hoc exemplificat his verbis: Hoc est aperte contra Clericos, qui non deserunt in divinis, ut tanquam indigni teneantur ad restitutionem omnium fructuum; unde & beneficium feudi amittere dicitur, qui prastare servitium non vult. vid. text. in c. 21. F. lib. 1. qvæ regula aliquando fallit in tutori. vid. Hartman. Pistor. obs. 124. n. 8. & seqq. quem citat & Carpzov. 2. confit. n. 1. defini. 40.

XV.

Officium desiderantibus negandum, fugientibus vero offerendum est l. 31. C. de Episc. & Cleric. cap. in scripturis. in pr. 9. 6. qu. 1. cap. officii 38. ubi Abb. de Elect. P. Theodor. disput. crimin. 9.

th. 6. B. quia officia & dignitates ordine & decenter, & qvidem dignis tantum atq; merentibus sunt concedenda, d. l. ut gradatim i. de mun. & honorib. Decian. 8. tractat. orimin. cap. 21. num. 10. nec ullus seipsum officio ingerere debet, cap. per nostras 26. extr. de jure patronat.

XVI.

Finito officio molestias & pericula finiri contentaneum est, l. ult. C. de peric. tutor. Welenbec. in parat. ff. quando ex facto tutor. hinc quoties quis ex necessitate officii contraxit, roties officio deposito à contractu liberatur. Exemplum in tutori finitâ tutelâ, ubi non ipse sed pupillus utiliter convenitur l. penult. quando ex fact. tut. vel Curat. l. 1. Goedem. Carpz. Lib. 5. consil. 77. Berlich. Decis. 13. seqq. idem est in Magistratu finito officio l. 3. §. 2. ff. de admin. rerum ad Civit. pertin.

Limita (1.) nisi forsitan tutor ob processum calumniosè motum in expensas sit condemnatus l. 9. & 11. C. de admin. tut. (2) nisi tutor bona sua pro pupillo oppignoraverit l. 9. C. de pred. min. & hoc casu tantum tenetur actione hypothecariâ.

XVII.

Princeps nec motu proprio alicui officium concedendo non prejudicat illi, qui habet titulum anteriorem, reqviritur enim expressa celsatio prioris concessionis. Perez. C. de cohortat. & principium. 20.

XVIII.

Qui habet unum officium, non debet aliud affectare, & si illud accepit, non tantum officio obtento sed & salarii & privilegiis prioris officii privatur, nec valet rescriptum desuper nisi motu propriò ex certa scientia obtentum. Brantem. C. de cohort. & princ. n. 6.

XIX.

Officia & onera sunt partienda. cap. ult. extr. de offic. ac bipresbyt.

XX.

Officium nullus debet usurpare, quod ad ipsum non pertinet. cap. ius. 19. in princ. extr. de homicid.

XXI.

Officia singula in Ecclesiis personarum asfidiaturam desiderant. cap. ad bac 13. extr. de prebend. & dignit. Officium enim maximè Ecclesiasticum diligenter debet exequi c. penult. dist. 18. cap. presbyter. 2. dist. 91. ac plus corde quam voce est exercendum. cap. i. distinct. 92. Officio ergo negligenter fungenti à superiori coadjutor dari debet. cap. grandi 2. de supplend. negl. Prelat. in 6. vel si Clericus officium divinum non expletat, deponi potest. cap. ultim. distinct. 92. propter scandalum ab officio suo. cap. de Rectoribus 9. extr. de Cleric. agrois. vel propter negligentiam quis removetur. cap. cum ad 6. extr. de stat. monach.

XXII.

Officia singula singulis sunt committenda personis. cap. cum 32. de prebend. & dignit. in 6. cap. i. distinct. 89. c. cum singula de prebend. in 6. P. Ancheran. consil. 154. pag. 75. num. 2.

(E) 2

XXIII.

XXIII.

Officii necessitas excusata esse debet. *l. 2. de his quae ut indignis. textus elegans in l. 2. ibi: voluntariam accusationem & officii necessitatem multum interef. C. de calaminator. vide supr. lib. 12. cap. Necessitas axiom. 4. late Menoch. 1. respons. 24. num. 44. & seqq.*

XXIV.

Ad officia, præsternim pecuniaria, promoti jurare debent, se pro justitiae ratione sine dolo & fraude officio fungi velle. *l. 16. pr. C. de erogat. milit. annon.*

XXV.

Officiorum emtio & venditio noxia & prohibita est. *Perez. C. de perfectissim. dignit. num. 4. 5. nisi quae in nudo ministerio consistunt, obtentâ tamen licentia principis moderato prelio. Brunnem. C. eod.*

XXVI.

Puniendi illi sunt, qui alienis officiis se immissent. *l. 1. C. de apparit. prefest. annon. nec quidem immixtio fieri potest sub praetextu, quod collega sit & alter consentiat. l. 2. C. de Execut.*

XXVII.

Officia & dignitates nondum vacantes solus princeps concedere solet sine vel cum titulo, salatio vel accidentiis. *Perez. C. ut dignit. ordo servetur num. 10. & tit. C. de primicer. num. 7.*

XXVIII.

Quæ fiant in officio, facta præsumuntur ratione officii, secus si fiant ante vel post officium. *Befold. Conf. Job. num. 11. & seqq.*

XXIX.

Officiali, testanti de gestis in officio creditur; secus si testetur de actu, qui ad ejus officium non pertinet. *Stamm. tract. de servit. person. l. 2. cap. 18. num. 9. neque creditur officiali in grave prejudicium alterius. Bart. in L. 6. ff. de Cus. sed. reor.*

XXX.

OFFICIUM suum nemini debet esse damnosum. *l. sed & si quis 7. ff. quem. admod. t. f. t. a. p. l. inter officium 5. & ff. de rei vend. l. post legatum 5. & ad. vocatum 13. ff. de his, quibus ut indign. l. videlicet 29. ff. ex quibus causis maior. l. si servus 61. & quod vero 5. ff. de furtis. l. cum quædam 26. Cod. de admin. tit. cap. pervenit l. de fidei. f. s. f. cap. cum non deceat 30. de elect. lib. 6. Surd. conf. 19. num. 12. Menoch. conf. 228. num. 13. & conf. 58. num. 61. & conf. 570. num. 3. Escob. de ratiocin. cap. 7. num. 57. & comput. 17. num. 5. Thom. de Thomass. in floribus legum. regul. 211. Monet. de distrib. quotid. p. 2. quest. 11. n. 8. Card. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. O. concl. 94. (non enim quisquam contra siam utilitatem tenetur alii providere. Wese. in parat. de contrar. tutel. a. d. n. 4. & in*

Comm. C. de sportul. n. 24. unde etiam nec tutor alere tenetur pupillum. l. 3. §. ult. ubi pupill. educar. Quid verum intellige scil. ex ipso officio; secus si ex culpa ejus damnum acciderit. l. 8. in fin. ff. qui satisfid. cog.

XXXI.

OFFICIA duo quæ regulariter gerere & obtinere non potest. *l. si plures 9. ubi gloss. ff. de padis. l. 14. Cod. de Assessor. & dome. facit text. junct. agl. in cap. diversis. de Cleric. conjug. & in c. cum singulis. de præbend. lib. 6. (unde quando Episcopus prodebet pariter & præesse potest, non debet cedendi licentiam postulare, aut etiam obtinere. cap. sicut 18. de Regular.) Tiraq. de constituto part. 3. limitat. 30. n. 38. Anchæ. confil. 423. n. 3. ubi declarat procedere respectu ejusdem actus, non vero diversorum, & quando duo officia principia habentur, non vero quando unum est principale, aliud accessoriū, refert Cardin. Tusch. d. tom. 5. lit. O. conclus. 97. Pœna autem habentis unum officium, & acceptantis aliud, est quod caret acceptato, & privatus salario primi. l. quisquis 14. C. de cohort. lib. 12. ubi Bart. Rom. conf. 393. Cardin. Tusch. d. conclus. 97. n. 3. n. 26. cum seqq. post Alex. confil. 157. Viso. n. 2. & seq. limitat in ius, quæ fiant voluntariae jurisdictionis, quia duplē personam quæ potest repræsentare, & Notarius potest rogari de suo testamēto, ut Notarius, & disponere ut privatus, respectu tantum sui ipsius, non quoad alios,*

CAP. XIX.

De Officiis humanitatis.

Axioma I.

Quodcunq; alteri non nocet, mihi vero prodest, ad id alter compelli potest. *l. in summa. ff. §. 2. de aqua & aqua pluv. arced. Exemplum est in actione ad exhibendum tot. tit. ff. ad exhib.*

Limita, ut procedat (1.) quoties quæ agit ad juris sui perfectionem, secus si novum jus acquirere velit, (2.) quoties aliquis damnum patiarus esset.

CAPUT XX.

Officium Judicis.

Axioma I.

Officium judicis nullam præsupponit obligationem, seu quæ tantum ex officio judicis debentur præsupponit quem ipso jure obligatum non esse. *l. qui per collationem 49. §. fin. ff. de act. empti. Quintus 7. ff. de annuis legat. fac. l. Mervia 44. de manuiffi. test. cap. nos quidam 3. cap. si heredes 6. c. in 17. extr. de testament. u. g. pates.*

pater officio demum judicis cogitur dotare si-
liam l. 22. §. 6. fol. matrim. Ergo ipso jure non
tenetur. *Campadius part. 1. de dote qvæst. 3. n. 1.*
Ludov. Gomez in §. omnium. Inst. de action.
n. 31. Ubi hoc tantum de actionibus persona-
libus intelligendum esse concludit. Addita ra-
tione, qvæd qvi teneatur officio judicis, bene
& realiter teneatur, cum illud se habeat in-
star realis actionis. *Bart. in l. 4. §. Cato. in 3.*
dispositione. num. 5. ff. d. V. O. Bald. in cap. 1. col.
8. de probat. l. qvædam 9. §. is autem 1. ff. de
edend. qvænquam si intelligamus largo modo,
etiam is dici potest obligatus, qvi officio judi-
cis mercenario convenitur. Bart. in l. fin. ff. de
injur. Alex. in l. 1. col. antepenult. ff. de jurisdict.
Dec. in l. 1. col. 9. C. de Edend.

II.

Officium judicis est facti. *gloss. ad §. super-*
est ibi sed in facto. Inst. de action. Qvod autem
in facto consistit, illud merito & facti esse dic-
tur, nec videntur ista inter se differre. *l. 1. ff. de*
jur. & fact. ignor. c. 1. de consit. in 6.

Limita procedere, qvando officium judicis
consideratur, qvoad executionem & adminis-
trationem: fecis si per se illud tanquam ha-
bens jurisdictionem accipiatur, hoc enim in
cau patus id juris esse dicitur. *arg. l. jus dandi*
3. ff. de tutor. & curat. datis l. illicitas 6. §. univer-
sitas 8. ff. de offic. præsid. Dyn. ad §. superest. & ibi
Ludov. Gomez Inst. de act. n. 43.

III.

Officium judicis est latissimum. *l. 1. ff. de ju-*
risdict. & competit ex mera æquitate, ubi defi-
cit obligatio. Bald. in l. fin. §. fin autem. C. de
furt. Gylman. 4. 1. vor. 31. n. 11. Est enim illud ni-
hil aliud, nisi qvædam æquitas à jure concessa.
l. qvæd si Epbris 4. ff. de eo qvæd cert. loc. Unde
appellatione Officii judicis non statim venire
act. onem, retulit Lud. Gomez. *ad §. superest. Inst.*
de actionib. tum qvæ jus & æquitas sint diver-
sata, tum qvæ officium illud sit remedium qvæd
extraordinarium, qvæd concurrere cum
actione, qvæd est remedium ordinarium, non
potest. l. in causa 13. ff. de minor. nisi largo mo-
do & impropriæ. l. actionis verbo 34. ff. de V. s.
jur. & l. pecunia 178. §. pena. eod. tit. l. dolut. 44. ff.
mandat. l. actio. in personam 28. ff. de O. & A.
Francisc. Aretin. cons. 52. incip. Deus pius. col. 3.

IV.

Non omne qvæd officio judicis continetur,
id statim necessitatì juris subjecitur. *l. non qvæd*
quid 49. ff. de judic. Qvod enim Prætor ait,
omnibus Magistratibus concedi, ut jurisdictionem
suam defendant *in l. 1. in princ. ff. si quis jus*
dicent. id non de necessitate intelligendum
erit, cum non cogantur semper punire non ob-
temperantes: Oportet enim misericordia humani-
tatem severitati: imò qvoad possunt, sine pu-
blico detimento clementiores esse debent. l.
illicitas 6. §. ult. l. observandum 19. ff. de offic. præ-
sid. cum multa liceant qvæ non semper expedi-
unt, ut ex Apostolo Paulo loquitur Joh. Olden-
dorp. l. 1. act. 2. in fin. Qvapropter officium ju-
dicis non habere locum, nisi qvando res adeò
sit liquida, ut nihil ei possit opponi, refert Bald.

in l. 2. n. 2. vers. licet aliquid. col. 2. C. de execut. n. 7
judic. add. *Pacian. 1. cons. 81. n. 41.*

V.

Officium judicis roties implorari potest,
qvoties se verba dirigunt ad judicem. *Wesenb.*
in l. 8. n. 7. C. de part. Cætera eis seqvatus sum pro-
lixè in tract. de Officio judicis.

CAPUT XXI.

Omissio.

Axioma I.

Omissum habetur pro omisso. *l. commodis-*
fin. n. 10. de liber. & possib. Borcholt. p. 1. cons.
4. qvæst. 1. Surdus decisi. 202. n. 10. Auctor tract.
de Caetul. & claus. adv. c. 1. num. 1. dicens illud,
*qvæd verbis omissum est, verè & re ipsa omis-
sum esse, siquidem cessantibus verbis, cessabit
& ipsa dispositio. *Wesenb. 2. consil. 1. num. 328.**

Tusc. l. 5. conclus. 89. num. 2. Et partes si voluissent,
expressissent. *Borcholt. 1. consil. 27. qvæst.*
2. Cothman. 2. consil. 74. num. 2. Qvod enim
qvis facile exprimere potuisset, si voluisset, id
si non expressit, nec voluisse censendus est, post
Bursat. Modestin. Pistor. 2. consil. 21. num. 52.

Thoming. 1. consil. 31. n. 4. Goedd. 4. Consil. Marp.

37. n. 123. & consil. 41. num. 7. Thoming. decisi. 44.

n. 8. Unde & omissum à testatore in scriptura

& prælatione verborum dispositiva pro omis-
so haberi, not. *Rol. à Valle consil. 56. n. 7. vol. 3.*

Phil. Dec. consil. 205. incip. divino implorato. n. 5.

vers. & ideo dicit. & seq. Tusc. tom. 3. lit. F. verb.

fidei commissum. consil. 261. Non enim sufficit te-
statorem ita voluisse vel sentisse, nisi etiam dis-
ponat. *l. qvædam cum filium 46. de hered. inst.*

Dec. consil. 63. num. 3. & etiam non sufficit, cum

id velle non presumatur, qvæd non loquitur

Bald. in l. 1. §. fin autem ad deficientis. C. de cædu-

tollend. per illum text. Goedd. 1. consil. Marpurg.

25. n. 21. idem etiam obtinere in consuetudine

vel statuto, text. est in l. 1. C. de summa Tripi-

tate.

Limita, nisi sit omissum ratione rarioris usus,
aut si omissum simile expressio, aut si in utroque
eadem sit ratio. *Tiraqvell. in tract. Leg.*
§. 28. n. 6. & u. per cap. penult. dejurejur. Gyl-
man. p. 2. tom. 1. tit. 8. num. 56. & æquitas ea-
dem versetur in omisso, qvæ in expresso. Natt.
consil. 667. incip. de viribus substit. num. 15. vers.
ubi loquens. Mascard. de probat. conclus. 1349.
num. 8. Aut ubi Lex ex aliqua conjectura pot-
est haberi pro expresso. Brun. tract. statut. art.
7. num. 4. Gylman. de tit. 8. num. 7. Unde etiam
ne omissus casus dici potest, in quo major ver-
satur ratio, qvam in verbis claris comprehen-
so. Oldrad. consil. 224. responder. Cravett. consil.
130. n. 7. lib. 1. ubi post Baldum subiungit, qvæd
non dicatur omissus ille casus, qvi ex mente dis-
ponentis in expresso continetur, qvæd similiter
etiam responderunt Gozad. consil. 65. in fin. Paris.
consil. 75. num. 38 lib. 2. & consil. 66. num. 63. & consil.
72. n. 98. lib. 4. Forster. 1. Consil. Marp. 25. n. 21. nec
Legem corrigit, qvi bona fide restituit id, qvæd
omissum erat. l. de etat. 11. §. qui tacuit 4. ff. de in-

(E) 3 terrog.

terrog. in jur. fac. Jac. Concennat. 1. qvæ. sing. 9. n. 29. Qvapropter hoc axiom. regulariter eo in casu verum intellexit Schraderus, quando requiritur expressa provisio; alias secus, 2. consil. 23. n. 93. qvæ de causa dicitur, qvod quando quis illud omittit, ad qvod scit aut scire debet se ratione officii sui necessario teneri, in manifesto dolo esse dicatur. 1. dol. 44. 1. si procuratorem. 7. §. signor anter 7. ff. mandat. 1. tutor. qui repertorium 7. ff. de administr. tutor. 1. dol. 41. ff. ad L. Falci. Lucas de Penn, in l. qvem admodum vers. 6. presumitur dolus C. de Agricola. & censit. Grat. cons. 61. n. 14. vol. 2. Callean. 24. col. 4. vers. 4. Cephal. consil. 230. n. 4. vol. 2.

1. si cum dolem 22. pr. solut. matrim. 1. commodissimè de liber. & postb. Barth. Cæpoll. 3. consil. 32. n. 29. Menoch. consil. 143. n. 24.

VI.

Omissum per oblivionem non habetur pro omisso. 1. Sej. 20. de instr. vel instrument. legat. 1. 12. de probat. 1. ult. de liber. at. legat. Cujac. lib. 3. qvæ. Pauli ad. 1. 3. qui pot. in pignor.

VII.

Substantiale quando omittitur, non valet qvod agitur. c. animadverendum 2. 22. qvæ. 2. c. ult. de pen. distinct. 5. cap. in synodo 83. de cons. crat. dist. 3. Omissio enim eo, qvod pro forma servandum fuerat, actum nullum facit. 1. cum his 8. §. prætor. 17. ff. de transact. & omisso eo, qvod omitti non debuit, presumitur qvæd factum non esse. Roman. consil. 316. Paris. consil. 74. n. 29. vol. 1. Curt. jun. consil. 19. num. 1. vol. 1. Bursat. consil. 94. n. 2. vol. 1. cum paria sint aliquid non fieri, aut fieri quidem, sed non legitimè fieri. 1. qvoties 7. ff. qvæ. satis datur. cog. l. de etate 11. §. nibil 7. ff. de interrog. at. Vult. 3. Consil. Marpurg. 34. n. 36. & omissum qvod fieri consuetum, actum reddit suspectum & minus legitimum. Vult. 3. Consil. Marp. 17. n. 6.

VIII.

Quando aliquid omittitur propter maius bonum, non contemptus, sed providentia judicatur. c. cum Hadrianus 29. dist. 63.

IX.

Omissio casus vel per errorem contingens, cautele supplenda. c. Spiritus 88. §. ecce 1. q. 1. c. nibil. 16. 7. q. 1. c. unic. dist. 52. & quidem sub gravi pena ejus qui ad suppletionem obligatus est. 1. fin. C. de Can. largit. tis.

X.

Pauperior non sit, qui aliquid omittit, seu non acquirit; sed qui de patrimonio suo perdit. 1. si sponsus 5. §. 13. de donat. inter vir. & l. 31. §. 7. eod.

XI.

Omissionis peccatum etiam coercetur. 1. 3. §. 1. l. 4. de curat. bon. dand. etiam in judice 1. 40. §. judex. 1. de judic. Intellige verum quando omisso in alterius fraudem directò tendit, d. l. 4. & seqq. secus si obliqvè & per consequentiam. 1. 6. d. r. Interdum delictum omissionis pari poena plectitur cum delicto commissionis Brunnen. adl. 3. pr. C. de Can. largit. tis. Administrator Reipubl. qui ab herede (qui fideicomisso civitati præstando gravatus est) cautionem non exigit, ad omne interest utili negotiorum gestorum actione tenetur 1. 2. C. de admin. Rerum publ. sicut magistratus à tutoribus cautionem non exigens 1. fin. ff. de Magistr. Conven. Et licet heres solvendo sit, civitas electionem habet, an contra heredem, an contra administratorem agere velit. Omissio Inventarii & restitutionis reliqvorum in tuto dolum est, igitur contra eum in item juratur. Montan. de Tutel. c. 32. Rat. 6. num. 1. 14. pag. 492. cum alias contra eum, qui omitto delinquit, in item non juretur. Jason. in l. 9. C. unde vi. num.

57. 58.

CAP.

IV.

Omissio eorum, qvæ necessaria non sunt, actum non vitiat. 1. heredes palam 21. ff. de testam. Pantchnan. 2. q. 3. n. 36. & 48. ita juramentum. calumnia omisso, non vitiat processum, si à parte expressè petitum non sit. 1. 2. §. sed qvæ. veremur. 4. C. de jurejur. propt. calum. ibiq; Bart. Ita libellus obscurus, eti. regulariter non valeat. Auth. offeratur. C. de lit. contest. 1. fin. C. de annal. except. Dd. in l. 1. ff. de edend. si tamen contra illum nihil opponatur, procedit, si ex actis declarari possit. Bart. in l. edita. n. 2. C. de edend. Mantua. sing. 273. n. 1. incip. quoniam. similia exempla vid. & apud. Guid. decif. 221. incip. item dicta. Felin. in cap. sicur. n. 28. de rejudic. Anch. consil. 136. n. 2. incip. ex consil. Dec. consil. 509. incip. viva consilio. Panorm. in cap. penult. n. 19. de judic. Gail. lib. 1. de P. P. cap. 11. num. 31. Matthesil. sing. 12. incip. not. qvæ.

V.

Omissum qvæ est in pactis, manet sub dispositione juris communis. 1. si extraneus 6. ff. de condit. caus. dat. 1. illam 19. ubi Jason. in fin. de collat. Wefenb. in Comment. C. de servit. & aqua. num. 52. casus enim omissus habetur pro omisso, & remanet in dispositione juris communis.

C A P. XXII.

Omne.

Axioma I.

OMNE qui dicit, nihil excludit. *l. Iu-*
niano 68. *in princ. ff. de legat.* 3. *l. hoc. ar-*
ticulo 29. *ff. de hered. institut.* *l. pediculis*
32. §. Labeo 6. *de auro.* *¶ arg. legato.* *l. si*
quis 7. *ff. de pecul.* *leg. l. sic cui servi omnes*
52. ff. de legat. *l. l. paenales* 32. *§. fin. ad*
leg. Falcid. *l. à procuratore* 13. *C. mandati.*
cap. solita. *de majorit.* *¶ obed.* *Tiraquel.*
in l. si unquam. verb. totam. num. 1. C. de
revoc. donat. *Barthol. Perett. ad extravaag.*
ambitiosa. *de rebus Eccles.* *non alien.* *p. 92.*
num. 17. *Thom. de Thomasset. in florib. le-*
gum, reg. 25. *Burg. de Pace* *conf. 25. num.*
28. *Bertazol.* *de clausul. instr. claus.* 4.
gloss. 3. num. 1. *¶ claus.* 21. *gloss. 3. num. 1.*
¶ in repet. *l. si quis major.* *C. de trans-*
act. *num. 205.* *¶ 707.* *Escob.* *de ratiocin.*
cap. 7. num. 47. *¶ cap. 18. num. 3.* *Menoch.*
conf. 156. num. 23. *¶ conf. 202. num. 23.* *¶*
conf. 392. num. 2. *¶ conf. 628. n. 11.* *¶ 15.*
Pichard. ad pr. Instit. de adempt. legat. *n.*
30. *Surd. decis.* 26. *num. 30.* *Flamin.* *Parif.*
de resignat. benefic. *tom. 2. lib. 11. quæst. 3.*
num. 16. *Mari Anton. var. resolut.* *lib. 1.*
resolut. 70. *num. 18.* *Gonzal. ad reg. 8. Can-*
cell. gloss. 6. n. 21. *Cald. Pereira de empt.* *¶*
vendit. *cap. 9. num. 5.* *(Aymon. Cravett.*
conf. 294. *ubi integro consilio hanc regu-*
lam amplificat & declarat. *conf. Hering.*
de fidejuss. 24. 224. *Est enim signum*
universale quod orationem facit univer-
salem. *Bart. in l. generali. §. uxor.* *num. 34.*
de usufr. legat. *Dec. conf. 30.* *Et protensus.*
num. 4. *ita ut omnia complectatur, quæ*
illa universitate concipi & comprehen-
di possunt, nullo penitus excepto. *Dec.*
conf. 29. in fin. *Laurent. Sylvan. conf. 95.*
num. 17. *Frider. de Senis* *confil.* 84. *We-*
senb. 1. *conf. 93. n. 6.*

Declarat; hanc regulam loqui de acti-
bus humanis, non legis: Legis enim locu-
tio semper accipienda est, cum casibus
ab alia L. exceptis, v. c. Fidejusso ac-
dere posse dicitur omni obligationi *l. 1.*
ff. de fidejuss. quod tamen restringitur *in*
l. 8. §. 3. ¶ seqq. ff. eod. ita ut turpi non ac-
cedat, vid. *Zaf* 1. *sing. respons.* *cap. 7.* &
Petr. Faber. 3. *senestr.* 24. *p. 393.* (Notabi-
lis etiam est limitatio apud Cujac, *ad l. 7.*
C. de præscript. 30. *annor.* *ibi non dicam.*
dum ait: possum verè affir mare non du-
ci idoneum argumentum ex particula
nullus vel omne: nam omne non semper
comprehendit omne, & hic articulus nul-

lus non semper recipit quæcunq; pot-
est enim omne etiam dictum esse secun-
dum quid, non simpliciter, v. c. si quis di-
cat, nulla actione tenetur, ne quidem in
factum aut de dolo; falsum id erit. per l.
14. pr. de præscriptis, verb. item si quis di-
cat ex l. 21. §. 1. de paci. pactum nihil prode-
rit. Ergo neque ad doli exceptionem, i-
tem in judicium communum dividendo
omnes resveniunt. l. 13. princ. Comm. di-
vid. Ergo etiam incorporales. Idem est
si quis colligat Vasallum Dominum con-
tra omnes debere defendere. Ergo & per
conseqvens Imperatorem, item & in hoc
argumento: Omnis Masculus potest post-
humum scribere. l. 4. de liber. *¶ post-*
hum. Ergo etiam Spado? Negatur enim
conseqventia, quia omnis ille masculus
qui liberos tollere potest in majori intel-
ligitur, quod heredem habere poscit. arg.
l. 6. §. 2 de jure patron. Cujac. *ad l. 6. de*
liber. *¶ posth.* Ita & in hoc argumento:
Cujuscunq; filiam uxorem ducere non
licet, ejus neque neptem permittitur, §. 3.
Instit. de nupt. Atqui v. c. Titiae filiam,
Sejam, à patre suo adoptatam (adeoque
fororem tuam adoptivam) non potes ux-
orem ducere, §. 2. Instit. eod. E. neque
neptem Titiae, h. e. filiam Sejæ fororis tuæ
adoptivæ potes uxorem ducere, quod est
contra d. §. 3. Neganda itidem conseqven-
tia, quia major propositio etiæ universalis
fit, secundum quid tamen est intelligenda,
nempe respectu paterna reverentia,
quæ non est in filia fororis adoptivæ. Si-
milia exempla vide in l. 13. C. de mandat.
§. 1. Instit. de donat. *l. 13. §. de constit. pe-*
cum. *l. 1. de legat.* *l. §. ult.* *Instit. de*
Codicill.)

II.

OMNIA nostra facimus, quibus au-
toritatem nostram impartimur. l. 2. §.
sed neque versi. sed omnia. de vet. jur.
Enuch. Vide sup. lib. 12. cap. Nostra.

C A P U T. XXIII.

Onus.

Axioma I.

Onera generaliter enunciata comprehen-
dunt omnia, quæcunq; enumerari possunt.
Bald. 1. confil. 112. Incip. queritur, qui intelligentur
laboratores. *n. 3.* *Sylvan. confil.* 66. *n. 12.* *Rol. à*
Valle confil. *n. 43. ¶ seq. vol. 1.* *Bertazol.* *1. confil.*
decis. conf. 27. n. 14. *quod in privilegio im-*
munitatis concessio verbis generalibus illu-
strant Alexand. *conf. 30. ponderatis. col. 4. num. 12.*
vol. 2. *Bertazol.* *1. conf. 21. n. 1.*

(E) 4

II. One-

II.

Onere cum suo res transit ad quemlibet possessorem. cap. ex literis 5. extr. de pignor. c. ius 9. pen. extr. de usur. c. in aliquibus 32. & seq. extr. de decim. cap. 1. extr. de censib. extravag. de decim. c. Sylvestr 13. n. q. 1. vid. infr. lit. R. c. Res. axiom. 12.

III.

Onerare alium in suo testamento nemo potest; nisi qui (quatenus, nec ultra) eum honorat. l. coheredi 4. §. quod si 3. ubi gloss. verb. nullum fideicommissum. de vulgar. subsit. l. 1. & seq. de legat. 3. Wesebn. in comm. ad §. non solum autem. Inst. de vulg. subsit. quod axioma declarando restringit Carpz. lib. 6. respons. 7. n. 8. & seqq. ubi vid.

IV.

Onere alieno nemo debet prægravari. l. ult. C. de legit. tut. ubi Gothofred. lit. M. sicut enim nemo vellet gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat importabile pondus alii imponere. c. quæ seit 14. caus. 2. q. 6. hinc est quod Vasallus non potest adigi, ut ex alienum à Domino contractum exsolvat. Goth. Anton. 7. disp. feudal. thes. g. lit. F.

V.

Onera & Officia sunt partienda. cap. ult. extr. de offic. presb. nec debet unus aliquis solus gravari onero. munere, si & alii suppetat l. si quis tam iniquus 52. C. de decur.

VI.

Seniorum excusatione juniores non debent onerari, ad subeunda onera soli reliqui. l. 11. ff. de decur.

VII.

Onera realia à principe possunt mutari in personalia. Brunnem. in l. fin. C. de annon. & tribut.

VIII.

Ad onera suæ patriæ sublevanda unusquisque extrahi potest ex domo privilegiata, non secus ac ex privatâ, nec excusari ob publicam officinam ad quam se transtulit. Perez. C. de Decur. n. 4. ci enim, qui ad declinanda onera publica in certum Collegium privilegium se confert, illius Collegii privilegia non competunt. Hinc Decurio suò munere non relevatur per ingressum in Monasterium vel in Collegium Fabricensium l. 26. 32. C. de Decur. Brunnem. C. eod. column. 7. in fin.

IX.

Quando onus simpliciter indicitur, non adjectâ causa, magis est ut extraordinarium censatur. Perez. C. de muner. patrimon. n. 7.

X.

Qui bona non possidet, onera realia non agnoscit l. 7. ff. de publican. imò & qui bona possidet, non tam videtur obligari ad præstationem Tributi quam ipsum prædium: itaque pacto fieri non potest, ne possessor onera solvat l. 42. de pact.

XI.

Justior est modus onera præstare de bonis suis quam de capite suo, nec ad Capitationem nisi ex summa necessitate deveniendum, quam

olim tamen Rustici exceptis colonis Thracenibus præstabant, l. un. C. de Colon. Thracen. Civis autem immunes erant, tot. tit. C. de capitat. Civium.

XII.

Causa tributi & onerum publicorum summi est cognoscenda. B. unnum, ad l. 2. C. de fund. rei priv. num. 2.

XIII.

Nova onera nullus Jūdex vel magistratus sub quadrupli poenâ indicere potest l. 8. C. de Excus. mun.

XIV.

Onera & Tributa non sunt solvenda juxta valorem & pretium rei, sed juxta emolumen- tum & utilitatem Brunnem. ad l. 2. C. de præd. & omn. reb. hinc si incendio vel hoste prædium deterioratum sit, æstimum mox emendari debet Brunnem. ad l. 4. C. de Cens.

Limita: si quis in fraudem census & tributorum fundum in cultum jacere sinat, vel ipse malitiosè vites præscindat vel arbores, nullam sentire debet relevationem, Brunnem. ad l. 2. C. de Cens. num. 2.

XV.

Tributa ob causam belli indicta tempore pacis sunt remittenda. Perez. C. de Prætor. & honor. pr. n. 10.

XVI.

In realibus muneribus & oneribus nulla privilegia præstant vacationem, nullæ scientiæ aut atatis prærogativæ l. 6. §. 4. de muner. Forenses itaque etiam contribuunt neque Rescripta in contrarium valent. Perez. C. de annon. & tribut. n. 28. seqq. nec Magistratus eximuntur Perez. C. de Decur. n. 19. seqq.

XVII.

Onera omnia à parentibus incipiunt, à quibus incipit esse rei l. si maritus. ff. famil. erit. nec beneficium impedit pater vel avus si dicitur neptem, sed sequitur naturale debitum l. 1. §. 1. C. de Imp. luc. destr. l. fin. C. de Codic. istud tamen solvere non est propriæ debitum sed quoddam medium l. si emancipata C. de jur. & fact. ignor. Bald. Consil. 323. vol. 3.

XIX.

ONERE duplice pro eadem re nemo gravari debet. l. navis omnis 4. §. cim autem 2. ff. ad leg. Rhod. de jactu. l. Sticho 36. infin. de usfruct. legato. l. Titia cum testam. 34. §. quæ in vita s. de leg. at 2. l. sum ex familia 67. §. si rem 8. ff. eod. tit. l. 1. §. interdum 12. ff. ad leg. Falcid. Federic. de Senis cons. 152. col. fin. vers. prætere a nemo. Roman. cons. 161. Vitis. num. 2. ubi Apostol. in verb. duplice. Dec. cons. 285. num. 4. Paris. consil. 25. num. 8. 4. lib. 1. Alex. cons. 78. num. 10. lib. 6. Socin. consil. 302. col. vers. secundum corollarium. Cravett. consil. 111. num. 8. & consil. 201. num. 23. Vincent. de Franch. dec. 87. n. 5. Menoch. consil. 9. n. 4. & consil. 153. num. 21. & consil. 193. num. 9. & consil. 721. num. 7. & consil. 840. num. 6. & consil. 14. num.

14. num. 1. & conf. 21. num. 13. & conf. 32. n. 7. extr. de major. & obed. adde & tritum illud: qvem non honoro, eum nec onerare possum. 1. 21. §. ult. ff. de legat. 1. Et qui gravatur in uno, relevari debet in alio. 1. eum qui. 30. ubi. gl. ff. dejurejur. 1. id qvod 7. ff. de peric. & comm. rei vend. 1. manif. fisisimi 22. §. 1. C. defurt. 1. si. is qui 15. §. fin. ff. de legat. pr. & Conf. Arg. 1. conf. 34. num. 38. Aliqvando tamen ex facto suo qvem oneribus subjici, licet nulla vicissim percipiat commoda. text. est in 1. pen. de a. dopt. vide eleganter Bernhard. ab Enenckel. lib. 2. de privil. c. 4. n. 14.)

XXI.

ONUS extrinsecum non minuitur, etiam diminuto emolumento. 1. liberto 21. §. 1. de annullis leg. Castr. conf. 45. circa med. lib. 1. Card. Tusch. d. tom. 5. lit. O. concl. 43.

XXII.

ONUS adjectum rei facit, ut res transfeat cum illo. Vid. infra lib. 16. cap. Res. ax. 11. vers. intellige.

CAPUT XXIV.

Opera.

Axioma I.

Opera non solum sunt respicienda, sed etiam circumstantiae operum, c. p. occidit 14. 23. qv. est. 8. tempus, c. qv. ignorat b. c. 3. cum. seqq. 32. qv. est. 4. c. fraternitatis 7. dist. 34. causa, c. legi 13. cum seq. d. qv. est. 8. voluntas, c. r. on est. 10. cum tribus seqq. 15. qv. est. a. c. cum qui 4. b. dist. 50. personarum diffe. rentia, c. homos. dist. 49.

II.

Opera bona vigilanter sunt facienda, c. fratre 6. dist. 86. opera enim bona qvando facimus, Deus plus bonum respicit animum, quam aetum. cap. si grandoque 1. in fin. 15. qv. est. 6. si videm extra fidem ea non valent. c. siemissim. 3. extr. de heret. unde ubi Christus, non est fundamentum, operis nullius boni potest esse adiumentum. cap. cum Paulus 26. qv. est. 1. nec opt. male inchoatum bonum finem habere possit. c. Principatus 25. 1. q. 1.

III.

Opera non sunt praecipitanda, sicut nec consilia, c. ponderet 14. in pr. dist. 50.

CAPUT XXV.

De Operis Rusticorum.

Axioma I.

Qvoties de operis rusticorum qværitur, toutes illæ strictè explicandæ seu interpretandæ, nec facilè extendendæ, qvia opere rusticorum respectu sunt odiosæ, odiosæ autem sunt restrin- genda. cap. odia 15. de R. 7. in 6to. hinc operæ rusticorum non possunt imputari in alias similes

similes invitis Rusticis, nec pro operis rustico-
rum iis invitis exigi potest pecunia. *Carpz. L.*
2. Rep. 6. num. 6. nec alio in loco præstanta, quām
in loco domini.

Limita, nisi opera, ad quas extensio fieri de-
bet, similitudinem quādam habeant cum de-
terminatis, nec operarum debitorem ultra
præfinitum præstanti rationem nimium gra-
vent.

II.

Quoties opera sunt determinatae, toties de-
bentur, ut non fuerint petita, quia ibi dies
interpellat pro homine *l. 12. C. de contr. & com-
mitt. stipul.* Quoties vero indeterminatae, toties
non debentur nisi petita, hic enim ex volunta-
te ejus, cui debentur, dependet, operarum ex-
actio. *l. 22. pr. ff. de oper. libert.*

III.

Opera Frohndienst, Hand-*Uslug*, *Frohn*, vel
sunt determinatae, gesetzte und gemessene Dien-
ste, benannte *Frohntag*, *Schuit*, *Heutag*, vel
indeterminatae, ungemessene/alltägliche Dienste/
qua præstantur pro consuetudine, vel juxta pa-
cta curalia, *Dinge Notul.* *Möller. L. 2. sec. 32.*

IV.

Opera nocturnæ non præstantur, nisi tem-
pore necessitatis vel ex consuetudine, *Husen. de
homin. prop. cap. 6. n. 96.*

V.

Ad operas pertinent custodia canum, cinctu-
ra saltuum, munitiones, viarum & pontium,
cultura agrorum domini, annonæ advectione
&c. *Gail. tract. de Arest. cap. 10. num. 4.* non ve-
ro custodia castri vel excubia. *Natta. Confl.*
185.

VI.

Operæ alii delegari & locari nequeunt, nisi
in casu necessitatis vel ariis alieni. *Berlich. de-
cif. 67.* neque coguntur rustici extra provinci-
am & in locis longè disiatis operas præstare *Re-
fenthal. de Feud. & encl. 7. n. 5.*

VII.

Ad operas rustici cogi possunt captione pi-
gnorum, carceratione, relegatione. *Borcholt.*
cons. 9. q. 1. 6. Neque opera ab iis præscribi pos-
sunt *Husen. de homin. prop. cap. 2. num. 32.*

CAPUT. XXVI.
Operarius.

OPERARIUS dignus est mercede
sua, *Matt. b. 20. Voca operarios, & redde il-
lis mercedem. Paulus ad Cor. 1. c. 3. c. qui-
cunque 4. 12. q. uest. 2. cap. cūm secundum
16. de præbend. Rebuff. in repet. 1. Barba-
rius. num. 8. ff. de offic. *Prætor. Marant. de
ordine jud. p. 4. dif. 9. num. 197. Azini in
praxi. § 2. cap. 31. num. 35. Surd. de alimento.
tit. q. uest. 59. num. 2. Valasc. conf. 125. num.
2. Mexi. in tract. taxa panis. conclus. 2. n.
87. Perez. l. 1. Ordinan. pag. 36. & l. 1. tit. 5.
lib. 7. Ordin. pag. 427. Bobadil. in sua po-
litica lib. 1. c. 13. num. 48. Gonzal. ad re-**

*gul. 8. Cancell. gloss. 4. num. 17. & quidem
pro rata temporis quō laboravit, reditus
officii ipsi debentur, ut & beneficii Ec-
clesiastici. Nonnullis tamen etiam to-
tius anni cepti salarium ejusque here-
dibus præstantum est, Perez. C. de amon.
Civil. n. 7.*

C A P. XXVII.

De Opificio.

Axioma I.

Valent statuta opificum, ne quis extra op-
ificium ducat uxorem, das einer ins Ammt frey-
en muss/ non tamen ut ad certam personam
quis adstringatur. *M. Steph. de Juris dict. L. 2. p. 2.
c. 7. Speckh. 3. C. q. 3.*

II

Opificum pacta, ne, quod unus coepit, alter
perficiat, das was einer angefangen/ der ande-
richt soll ausmachen. *Lam. C. de monopol.*

III

Ab opificiis non sunt excludendi liberi op-
lionum, militorum, publicanorum, balneari-
orum, tibicinum, tibicinumque. *Rei. Imp. de anno
1548. Part. 4. Conf. Elect. Sax. 37.*

IV

Ad emanicipationem opificum requiritur
Geburtsbrief seu testimonium de legitimo or-
tu, item Lehrbrief & Meisterstück. *Wchm. in ob.
pract. verb. Kunst.*

C A P. XXIX.

Opinio, Opinio com-
munis.

Axioma I.

Opinionum varietate stante ea est sequenda,
qua magis auctoritati convenit, & à rigore dis-
cedit. *I. ea que 64. l. non omnibus 68. ubi Dec. ff. q. uest.
in fraud. cred. fin. §. in computatione 9. ubi gloss.
& Dd. C. de jure delib. Corat. lib. 1. de command.
opim. tit. 6. num. 7. Mynl. 2. ob. 10. in fin. præfertim
si talis opinio in naturali sit fundata ratione.
Socin. in l. q. uest agnitis. col. 3. ff. de except. Jafon. in
l. filio pater. notab. 2. ff. de legat. 1. & in l. fervam. §.
sequitur. colum. prima ff. de V. O. Vultej. 1. Conf.
Marpurg. 29. num. 10.*

II

Opinio illa amplectenda est, per quam in du-
bio peccatum evitatur. *c. veniens 15. extra. de
ponsal. clem. extit. de V. S. Partschman. 1. q. uest.
prædictio 10. num. 9. Imol. in c. cum contingat. de ju-
rejur. Corset. in repet. rubr. de jurejur. privil. 18.
Bald. in l. 2. C. de Comod.*

III

Inter opiniones contrarias ea sequenda, qua
distinctione rem conciliat, *Lud. Gomez. ad §.
ruris. num. 14. Inst. de aet.* Quod sacerdos fe-
icit Justinianus in conciliandis veterum *J. Cro-
num*

rum dissensionibus, ita concordavit Ulp. opiniones Labéonis & Octaveni sibi contrarias in l. item videndum 18. pr. ff. de petit. hered. ita conciliavit & Gajus opiniones Proculi & Sabini in l. adeo 7. §. cum quis 7. vers. & tamen media sententia, ff. de acquir. domin. ad quod etiam facit gloss. in cap. querente de offic. delegat. & notatur in l. 1. C. de inoffic. dot. c. in literis s. de restit. spoliat. c. cum expedit 29. de elect. in 6. & in c. perniciosè 23. de penit. diff. 1. hoc refer & ea quæ not. Salicet in l. filia cuius. C. famili. hercif. Roch. de Curt. in c. fin. num. 191. de consuet. Cacheran. decif. Pedem. 21. num. 16. Corat. d. tit. num. 80. Hartman. Pistor. 2. quæff. 47. n. 21. Paris. conf. 106. num. 45. vol. 1. Vult. 2. Conf. Marpurg. 29. num. 139. unde etiam inter opiniones ea semper potior esse perhibetur, per quam Dd. ad concordiam reducuntur. Imol. in l. de pupillo. §. fin. de nov. oper. nunc. & in l. 1. in princ. cod. tit. & in l. 1. fin. §. illud. ff. de damn. infect. Modern. in l. 1. cum dorem. & si pater. ff. soluti. matron. & in l. centurio ff. de vulg. & pupill. subffit. Nicell. in tract. contr. arietatum. Bart. differ. 128.

IV.

Opinio illa verior presumitur, quæ à majori parte Dd. recipitur & approbatur. l. 1. in princ. ibi sanè crebrior apud veteres opinio. ff. de offic. questor. l. 4. in princ. ibi & generaliter. ff. de his qui not. infam. l. 5. in pr. ibi dicitur vulgo. ff. ad l. Agv. l. 12. §. 27. ibi, quam sententiam quoridam increbere cereff. de instrukt. & instrum. legat. Menoch. lib. 2. de presumpt. 71. num. 2. siquidem verius & magis integrum est judicium, quod multorum, quam quod unius aut alterius sententia comprobatur Aristot. lit. 3. polit. cap. 7. & 11. Clem. i. vers. quod etiam de sentent. excomm. Quod enim à pluribus sapientibus queritur, facilius invenitur. Bald. in l. juris ignorantiam. C. qui amitti.

V.

Opiniones plures referens cum ultima plerumque statuere videtur. Bart. in l. bona fides 31. per illum text. ff. deposit. gloss. in l. qui filium. §. Sabinius ad SC. Trebell. Bald. in l. si mater. §. per illum text. C. ne de sent. defunct. controv. stat. Hartm. Pistor. 1. quæff. 24. n. 41. & hoc in Legibus & glossis non infraeque esse, ut opinio ultima in dubio intelligatur approbata, priore relata not. gloss. in l. cunctos. C. de summ. Trinit. pro qua facit. l. p. 1. a novissima. 12. C. de p. & c. quod L. XII. Tabul. cautum erat, quodcunque postremum populus jusfit, id jus ratumque esto. vid. & Gedd. 3. Conf. Marp. 33. n. 83. Unde cum in jure feudal. sapissimè contraria & inter se pugnantes J. C. trum opiniones referantur citra ullius expressam approbationem, ut 2. F. 17. §. nam & illud. & tit. 28. §. his consequenter. tit. 30. 34. §. 1. & 2. F. tit. 36. 41. 51. §. 3. & 6. quo casu ex more feudalistico opinionem reprobata plerumque ultimo loco collocari solere post Camerarium not. Hartm. Pistor. 2. quæff. 25. n. 30. & q. 32. n. 2. quod tamen non perpetuum esse, apparet ex iis qua tradit. Rosenthal. de feud. cap. 7. quæff. 55. allegatus à Gothofred. Anton. diff. feudal. 1. th. 1. lit. l. in fin.

VI.

Opinione præfertur & prævalet veritas. cap. nuper. 4. extr. de bigam. non ordin. cap. cum. 18. extr. de sent. & rejudic. c. per tuas 21. extr. qui fil. sint. legit. Joh. Andr. in quæst. memorab. in c. mora. q. 33. de R. J. n. 7. Opinio communis autem sæpe tantum operatur, quantum veritas, hinc acta ab inhabili prætore, qui opinione hominem erat habilis, valent l. 3. de Offic. præf. sententia ab occultè excommunicato tenet cap. ad prob. X. de sent. Excomm. testis, quamvis sit servus vel infamis, si tamen habeatur liber & probus, testimonium valet. tot. tit. C. si serv. vel libert.

VII.

Ubi communem habemus opinionem, quod rursum singulare sententias curare non debemus. gloss. in l. 1. C. de p. 1. jud. qui male judic. Hochman, apud Besold. l. consil. 20. num. 17. Ex usu enim Reipubl. est, n. à communis opinione in judicando facile recedatur. l. unic. in princ. ibi sanè crebrior. de offic. questor. Siquidem veritas à pluribus rectius, quam à paucioribus perspici potest, arg. l. fin. ibi ut per ampliores homines perfectissima veritas revelatur. C. de fidei. cum benignius sit, juxta Plutarch. in Crat. (subi de religione loquitur) errare cum recepta & veteri opinione, quam nova & recenti, unde & Myndinger. 3. respons. 21. num. 89. Ego, inquit, à communis Dd. sententia maxime in judicando difficulter recedo, ut quam in judiciis semper præ oculis habere oportet.

Excipe, nisi aperti erroris convinci posset communis opinio: puta si vel lege expressa vel ratione urgenti refragatur: Tum enim non sat is opinione aliquam esse communem, nisi eadem quoque sit vera. Hartm. Pistor. lib. 1. quæst. 24. n. 37. Rauchbar. part. 1. quæst. 32. num. 102. Heig. part. 1. quæst. 26. num. 56. Finckelthus. obf. 1. num. 11. siquidem nunquam desunt Doctoribus oppositiones, quoniam eas petunt, unde unde, vel justè vel injuria, i. e. calumniosa & plerumque futiliter Cujac. in recit. ad l. 34. pr. de usfruct. legat. fac. l. 1. §. sed neque. C. de V. I. E. add. Simon Pistor. conf. 15. num. 46. unde etiam communis opinio à Cujac. opinio Imperitorum dicitur in parat. C. de in lit. jurand. & non tutum esse communis opinioni inhærente notat Carpzov. part. 2. quæst. crimin. 72. num. 7.

VIII.

Opinio communis vim consuetudinis obtinere dicitur Bald. in c. ne imitaris. extr. de consuet. Bocer. de investit. feud. c. 5. num. 558. Everard. in loco ab Autoritat. num. 14. unde etiam legi aequiparatur, ejusque vim atque virtutem confeqvit Lancellot. Galiaul. in l. centurio. n. 291. ff. de vulg. subtilit. Berous consil. gi. num. 27. vol. 2. eaque servari debet tanquam jus Grat. resp. 77. n. 41. vol. 2. à qua etiam in judicando recedendum non esse, trad. communiter Dd. in c. extr. de confit. ubi Felin. Dec. Bero. Ruin. consil. 15. 2. n. 49. unde, etiam nec sententia, quam quotidiane increbescere & invalescere videmus, non repudianda. l. quæstum 12. §. sed si 27. de instr. legat. sed

sed ea quæ singularis est. arg. l. 1. in fin. ff. de Se-
mator.

IX.

Opinio communis fortior est quam fictio,
quia fictio presupponit contrariam veritatem.
c. quod à patribus 4. dist. 75. c. sunt 19. 27. q. 2. Joh.
Andr. super reg. cum quis in jus succedit. quæst. 5. de
R. J. n. 4. si quidem eam non debemus relinquare
propter novam phantasmam alterius. Bald. &
Paul. de Castr. in l. fin. C. de inst. & substit. quæ
de causa judex qui omittit communem opinio-
nem adhærendo opinioni singulari unius Do-
ctoris, item non modo suam facere dicunt.
Bart. in l. fin. C. de pæn. judic. qui mal. judic. Ma-
raat. quæst. legal. dist. 10. num. 38. Jason. in l. scien-
dum. §. fin. col. penult. ff. quæst. satis dar. cog. & Alex.
conf. 95. col. 3. vol. 2. Alex. conf. 27. col. 3. vol. 1. ve-
rum etiam si ab ea in judicando recesserit, pu-
niri debet. d. l. 2. ubi Bald. Cod. de pæn. jud. qui
male judic.

Declara non procedere, si opinio communi-
nis Legum textibus destituatur, nec ulla adduci-
ratio possit. l. 1. §. sed neque C. de vet. jur. Encl.
cap. capellanus 4. & ibi Dd. de fer. l. si quis 10. C. de
condict. indeb. Joh. Andr. in cap. 1. de constitut.
Camill. Plaut. in rubr. de V. O. lib. 1. cap. 1. num. 8.
Hartman. Pistor. 1. quæst. 3. num. 24. Alias multo
erit melius ei opinioni adhærescere, quæ fir-
mioribus textibus ac melioribus fulcitur ratio-
nibus, etiam vel Imperator ipsemet esset in
contraria sententia. l. Amylius 38. ff. de minor.
Angel. conf. 170. col. 6. sèpe enim numero usu
venire solet, ut interpretes dicta aliorum per-
sonatis pedibus sequantur exemplo avium
(quæ Regales vocant) quarum unam prævolan-
tem reliquæ omnes sublequi solent. Hartman.
Pistor. 1. quæst. 24. num. 37. cum ea, quæ jure non
probatur, impunè sperni queat. Anton. de Butr.
& Abb. in cap. 2. extr. de usur. Qyapropter novæ
opinioni contra communem tunc adhæren-
dum, quando meliori fundata sit ratione, licet
paucorum aut unius sit Doctoris Joh. Andr. in
cap. 1. extr. de constitut. Curt. jun. conf. 63. num. 1.
Et si enim religio sit maxima à communi Dd.
opinione recedere. Gabriel. Palæot. lib. sing. de
noth. & spur. cap. 46. num. 5. Veritati tamen præ-
judicium adferre non debet. l. 5. §. meminisse. q.
ff. de alend. liber. Bocer. in Comment. ad Inst. de
inst. & exhered. liber. num. 84. cum negari non
possit eandem communem opinionem sèpenu-
mero inventam esse falsissimam, prout ostendit
Fichard. 1. conf. 6. num. 6. qvinimò & sacrif. con-
signatum esse literis, ubi Exodi 23. in pr. in judicio
non acquiescas plurimorum sententia, ut à ve-
rò devies, legitur, satis abunde constat. vid. Fe-
lin. in c. 1. extr. de constitut. Dec. conf. 259. vñis in
pr. & conf. 366. num. 7. vers. 3. col. 3. Pacian. conf. 33.
num. 4.

De Oppignoratione
vid. rubr. de pignore.

CAPUT XXIX.

Oppositum.

Axioma I.

Oppositorum natura est, ut se invicem tol-
lant. l. quæst. 98. ff. de acquir. hered. quia quod in
uno disponitur, in alio negatur. c. nonne 5. de
presumpt. Conf. Illustr. tom. 3. conf. 41. n. 5. & ad
positionem unius de oppositis, alterius sequi
destructionem necesse est. l. hec verba 69. de V. S.
l. sed esti pupill. 11. S. si institor. 7. ff. aet. Pantzschm.
2. q. 13. n. 7.

II.

Quæ per diversa accidentia differunt, non
opponuntur propriè; cum oppositio sit distan-
tia sub eodem genere, Arnil. 2. relect. cap. 1. §. 4.
num. 8. Ut enim justæ contradictionis leges ser-
ventur, oportet omnia wæritas, & eodem mo-
do prædicari. C. A. mandat. th. 10.

III.

OPPOSITUM idem operatur in op-
posito, quod propositum in proposito,
l. fin. §. fin. ff. de legat. 3. l. qui quartam 15.
ff. de legat. 1. l. si ex toto 8. in pr. ff. eod. tit. l. si
ut proponis 2. Cod. de mpt. l. Julianus 13. §.
si venditor 4. & §. si procurator 25. ff. de
actionib. empti. (§. plus. Inst. de action.
cap. hospitolum. distinct. 32. Laurent.
Tennin. de Cautel. cautel. 45. n. 14.) Si-
gnorol. conf. 68. col. 4. Tiraquel. de re-
traðu lig. §. 1. gl. 12. n. 16. Nevizan. conf.
70. num. 24. Socin. conf. 73. col. fin. in fin.
vol. 1. Petr. Andr. Gammar. in dialect. le-
gali. lib. 2. loco de proposito ad oppositum.
Dec. conf. 382. n. 5. Mascard. de probatio-
nib. conclus. 815. n. 8. Menoch. conf. 271. n.
10. & conf. 296. n. 62. Surd. conf. 310. n. 12.
vol. 3. Mari. Anton. var. resolut. lib. 2. re-
sol. 52. n. 12. Octav. Glorit. resp. 5. n. 32.
Idem Surd. conf. 45. n. 23. & conf. 80. n.
35. & conf. 89. n. 40. & conf. 94. n. 51. &
conf. 151. num. 31. Steph. Grat. discept. for.
tom. 4. c. 757. n. 6. Vincent. Fusar. de sub-
stitut. quæst. 257. n. 65.

IV.

OPPOSITA juxta se posita magis elu-
cescunt. l. unic. §. & cum triplici. 2. in pr.
C. de caduc. tollend. Arist. 2. de Cælo. Bald.
in l. 1. C. quando licet ab empt. disced.
(Ex oppositione enim terminorum vo-
cum significaciones apparent. Treut. l.
dist. 2. th. 1. vers. nam ex oppositione, ac op-
posita ea demum sunt, quæ opponuntur
secundum idem ad idem. l. 3. l. 12. l. 13. de
except. rei judic. l. ult. C. de edend.)

CAPUT XXX.

Oppressio.

Axioma

Axioma I.

Oppressio dicitur, quæ exercetur in pauperes contra justitiam & veritatem. cap. pauper. 72. n. quæst. 3.

II.

Oppressio, iniquitas, injustitia, judicium sanguinis est. cap. omnes. 25. de penitent. dist. 1.

III.

Oppressus omnis liberè appelleret, nec abullo prohibetur. c. omnes 3. 2. q. 6.

CAP. XXXI.

Oratio.

Axioma I.

Oratione una juncti pariformiter censentur determinati. l. Seje 20. §. Gajo 2. ubi Bart. ff. de fundo instruct. l. si legatur. 8. §. fin. ubi Bart. ff. de legatur. gloss. in l. liber homo. §. Titius. ff. de hered. Institut. Ratio, quia una determinatio respiciens plura, & qualiter determinat. l. nam hoc jure 4. in pr. ff. de vulg. subdit. & ibid. Jason. n. 8. Vult. 1. Consil. Marp. 31. n. 36. vid. inf. lib. 17. c. successo.

II.

Orantis animus nihil aliud cogitare debet, quam id solum, quod petitur. cap. quando 70. de consecrat. distinct. 1. Oratio enim est p̄i animi affectus omnia in DEUM protendens. cap. quando 70. de consecratione, dist. 1. & voces orationis ad aures DEI non diriguntur, nisi cum animi affectu. cap. sedulo 12. dist. 38. siquidem cum quolibet orationis verbo debet concors esse sensus cogitationis. cap. nunquam 33. de consecrat. dist. 5. atque ita non verbo tantum, sed & corde orandum est. c. non mediocriter 24. d. dist. 5.

CAP. XXXII.

Ordinarium.

Ordinarium ubi sufficit, non debet dari remedium extraordinarium. l. in cause 13. in princip. de minor. Welsemb. in parat. ff. de nov. oper. nunc. Jason. in l. 1. §. 1. n. 11. ff. de nov. oper. nunc. idem in §. prejudiciales. Institut. de action. num. 34. Consil. Arg. 67. n. 1. vol. 1. Verba enim in qualibet dispositione & omni actu intelligenda sunt secundum ordinarium cursum, nec ad id, quod extraordinario modo, vel jure tantum introducatur, vel factum est, porrigi & protendi debent. arg. l. scio 10. §. medico 1. ff. de annis legat. Regn. Sixt. 1. Consil. Marpurg. 10. num. 41. cum dici non possit eum peccasse, qui remedii concessi & via ordinaria uti voluit. l. 3. §. si quis 5. de Reg. Jur. l. 3. §. quod ait 7. de incend. ruin. naufrag. Menoch. consil. 2. n. 134. Roland. à Valle consil. 77. n. 52. lib. 1. Welsemb. consil. 21. n. 37. Regn. Sixt. 2. Consil. Marpurg. 10. n. 28. Agens igitur via ordinaria, censetur via extraordinaria executive renunciare. gloss. in l. proinde. §. nondum ad L. Aquil. Roman. consil. 133. Marant. disput. 6. quæst. legal. n. 24.

CAP. XXXIII.

De Ordinatione & Or-
dine Clericali.

Axioma I.

Ordinari aliquem sine titulo seu certo officio non posse manifestum est, can. 1. & 2. dist. 70. nec exceptio ab hâc regulâ est, si quis ideo ordinatur, ut infidelibus sine denominatione certi loci Evangelium prædicet, nam & hic titulus est. Brunnem. de Jure Eccles. L. 1. cap. 5. §. 21. Contrarium tamen in Anglia observatur, ubi Magistri ac socii collegiorum nulla prævia vocatione ordinantur, & actus ministeriales seu illa, quæ ordinis sunt, promiscè exerceant, quod in speciali Synodo Londinensi ipsis permisum esse testatur Hugo Grotius de Imper. summa potest. circa sacra cap. 10. pag. mibi 247. Stryck. in annot. ad Brunnem. d. l. p. m. 88.

II.

Etiam ab heterodoxo facta ordinatio in orthodoxâ Ecclesiâ valet, si essentialia ordinatio sunt observata, eti alia, quæ non sunt Juris divini, sunt superaddita. Can. Apost. Art. Schmalcal. P. 3. a. 10. Schilter. Institut. Jur. Canon. L. 1. tit. 15. §. 4.

III.

Ordinationes omnes ex autoritate Concilii Nicensi cap. 4. sunt ab Episcopis, sicut apud Protestantes per Superintendentem aliquem, cui has vices demandant Principes Augustanae Confessionis, quibus Jura Episcopalia competunt.

Limata: in casu necessitatis etiam à presbytero fieri potest ordinatio, ut testem Augustinum citat Gerhardus de Ministr. Eccl. §. 154. Brunnem. de Jure Eccles. L. 1. c. 5. §. 19.

IV.

In ordinante non requiritur Jurisdictio. Hälsem. Apol. Min. Evang. §. 26.

V.

Ordinem sacram propriè Sacramentum non esse, satis ostenderunt Theologii Protestantes, præcipue verò Chemnit. in Exam. Concil. Trident. P. 2. Verum quid vi ordinatio & vocationis ministerio Ecclesiæ agendum incumbat, vid. apud Brunnem. in Jur. Eccles. lib. 1. cap. 6.

CAP. XXXIV.

De Ordine.

Axioma I.

Ordo entium est modus, Bald. in proem. ff. & in jure laudabilis est. Idem in l. 2. ff. de orig. juris. Scire enim quid facias, nescire autem quo ordine facias, non est perfecta cognitionis. Idem in d. proem. ff. Börcholt. in proem. feudor. Hon. them. 3. de art. notar. cap. 5. num. 9. siquidem ordine nec quicquam jucundius, aut ad usum commodius nihil excoxitatum esse perhibent. Hieron. Alban. de potest. Papa part. 1. num. 15. Joh. Capistr. de autorit. Papa part. 3. p. 2. n. 70.

(F)

Arum.

Arum. de mom in proem. n. 17. præsertim in distinctione honorum & graduum. Joh. de Cirier. de primogenit. l. 2. qu. 3. Petr. à Baxio in direct. Elect. p. 3. num. 38. Joh. Hug. in tract. de offic. & qualit. Prælat. p. 4. cap. fin. n. 1. Nicol. Boër. de ordin. grad. utriusq. fori p. 1. n. 6. Peregrin. consil. 84. n. 2. lib. 1. Natt. consil. 673. n. 11. cum concordiam alat & foveat. cap. ult. distinct. 89. Burfat. consil. 343. pr. lib. 4. Dec. resp. 7. n. 71. Petr. Matth. lib. 5. H. Franc. Heinrici IV. cap. 1. n. 6. ubi autem ordo non est, ibi est atra & confusio. Francisc. Marc. decis. 1120. n. 29. p. 1. Solson. in laur. laud. colloq. 6. n. 3. Cothmann. consil. 95. n. 8. vol. 2.

II.

Ex ordine arguitur prærogativa. gloss. in cap. quorundam verb. predicatorum de Elect. in 6. & ibi Domin. Phil. Franc. gloss. in cap. fin. verb. predicatorum de pæct. in 6. gloss. in clem. unic. verb. regum. de baptism. cap. bene quidem verb. Mediolanens. 96. distinct. & in l. si fundum sub conditione. §. bis verbis. ff. de legat. 1.

Limita I. procedere, quando duo narrantur, per ordinem in aliqua constitutione, circa honesta & laudabilia, seu circa actus virtuosos, tunc enim dignius censetur præponi, secus ubi duo enarrant circa turpia, & ubi quidam notantur aliquo vitio. c. avaricie 10. de pæbend. ibique Par norm.

Limita II. nisi ex præcedentibus & sequentibus aut aliis conjecturis colligi possit contrarium. Cæpoll. consil. 13.

Limita III. hoc verificari in dubio, & quando in jure non reperitur dispositum vel decisum, alias secus. gloss. in cap. 1. de juram. column. in 6. ibidemque Phil. Franc.

Limita IV. nisi ordo sit exempli gratia positus, tunc enim non curari ordinem, ex cap. decernimus 2. de judic. nor. Everhard. in loc. Topic. loc. ab ordine. n. 15.

III.

Ordo juris & æquitatis naturalis vigor in iudiciis observari debet. cap. in causis 19. extr. de sentent. & re judic. Et omnia, quantum fieri potest, ex juris ordine facienda sunt. l. cum unus 12. princ. de reb. autor. jud. possid. Anton. Faber in l. 2. ad L. Rhod. de iact. in ration. decid. l. servato juris ordine. Cujac. in paratit. Cod. quom. & quand. judex per l. 8. d. 1. ibi implorata juris solemnitate. Ordo enim juris non servatus, & processum & sententiam nullam reddit. cap. ad petitionem 22. extr. de accusat. cum ordinis neglegitus vel præpositatio omnem actum vitiet, eumque nullum reddat. cap. cum dilecta 22. de rescript. cap. venerabilem 37. de restitut. spoliat. cap. Pisanis 10. de restitut. spoliat. Hinc ante implorationem judicis princeps non est audeundus, & qui ita eum adierit, cum correptione sine responso dimittendus est, Novell. 17. cap. 3. in fin.

Amplia: ordo juris observari debet etiam in processibus principis & in causis fiscalibus, l. un.

C. de conduct. & procurator. Hinc fiscus non potest alicui possessionem interverttere aut aliquem re privare, propterea quod jus suum non probaverit. Limita: nisi causa planè sit liquida, præsertim in tributis; tunc enim fiscus summatim agere & debitores cogere potest, ut solvant. l. 4. C. de conven. fisci debit. Perez. C. de Conductor. & Procurat. num. 1. 3. 4. Brunnemann. ad l. un. c. cod. in fin.

Intellige verum, si constet ordinem datum esse pro forma de mente & intentione ipsius legislatoris vel alterius disponentis, secus si appareat non esse substantiale, nec datum pro forma; hoc enim cau de ordine non curatur, modo de intentione Legislatoris constet. cap. autoritate 7. de concess. pæbend. in 6. quanquam in dubio, quando de ejus intentione non constat, affectio ejus & mens præsumatur, atque ita ordo attenuatur. Everhard. in Top. loc. ab ord. in fin.

IV.

Ordinatè non potest aliquid agi ex his, quæ inordinatè sunt acta. cap. qualiter 17. extr. de accusat. ordinata vero consule & rationabiliter, svadente postea subjectorum utilitate, consilium & rationabilius revocantur, & in melius comutantur. c. ult. in pr. de sent. excomm. in 6.

V.

Ordo temporis quando sit spectandus, ut per eum inducatur prælatio in jure? ponitur in l. privilegia ff. de Privil. Credit. Bart. in l. si finita. §. si plures, ubi vid. ff. de dann. infest. & de ordine seu origine nanciscendæ possessionis vel retinenda attendendus est primus l. possidere. ff. quod vi aut clam. Bart. in l. quod ait. C. de adult. Bald. in l. si filius ff. ad SCtum Macedonia num. & l. clam possidere in pr. ff. de acquirend. possess.

VI.

ORDO verborum designat ordinem intellectus. Surd. de alimentis. tit. 5. q. 4. num. 17. Aloys. Ricc. in decis. Curie Archi Episcop. Neapol. decis. 275. n. 4. p. 2. Melch. Phœbus Lusit. decis. 38. num. 10. tom. 1. Joh. Mar. Novar. quæst. forens. lib. 1. quæst. 133. num. 3. (Bald. in l. 1. C. de edict. D. Adr. toll. Everard. in loc. ab ordine. Philippus Matth. 1. Consil. Marpurg. 31. n. 46. ac inducit prælationem. l. bæredes mei 57. §. fin. ad SCtum Trebell. Angel. & Imol. in l. qui solvendo de bered. instit. Bald. in l. 1. Cod. de edict. D. Adr. toll. Quod enim prius in voce, præsumitur etiam prius in sensu, l. si communis servus ita 21. de stipulat. serv. cap. quoniam Abbas 14. ubi gloss. de offic. deleg. Everard. in loc. Top. loc. ab ordine. vers. ex ordine rerum. Wefemb. l. consil. 41. n. 72.)

VII.

ORDO denominationis designat ordinem

dinem dilectionis & charitatis. *l. qui sol-*
vendo 60. ff. de heredib. instituend. l. quoties
31. ff. de usufructu. Escob. de ratiocin. tract.
de computat. c. 10. n. 2. Ant. Monach. Lu-
censi decif. 64. n. 38. ubi n. 39. dicit, quod
ultimi vocati, censentur in subsidium
priorum nominati. Joh. Marian. Novar.
d. lib. 1. q. 133. n. 3.

IX.

ORDO scriptura semper attenditur in dispositionibus. *l. generaliter 24. §. i. quid.*
ff. de fideicom. libert. l. quoties 34. ff. de
usufruct. cap. penult. de re script. lib. 6. cap.
mandato 10. de præbend. eod. lib. Lap. alle-
gat. 85. Dominus Papa. n. 7. vers. illud etiam
quero. Castrens. consil. 164. in presentia cau-
ja. vers. non obstat. lib. 2. Abb. consil. 85.
In presenti. n. 3. cum seqq. lib. 1. Pichard.
ad §. ante heredis 33. n. 5. Instit. de legatis.
Card. Tusch. tom. lit. O. concl. 196. per to-
ram. (Ratio, quia ordo scripturæ denotat
affectionem disponentis, ita quidem ut
primo nominatus in ordine scriptura
prædilectus videatur. l. cum pater 77. §.
penult. l. si quis servum 8. §. si inter duos 3.
ff. de legat. 2. l. ult. C. de V. S. Paul. de Castr.
consil. 121. col. 2. in fin. vol. 1. Dec. consil. 504.
col. 2. vol. 1. Corn. consil. 200. col. 3. & con-
sil. 210. col. 2. vol. 2. Phil. Mat. 1. Consil. Mar-
purg. 31. n. 19.) Garc. Gironda de privileg.
seu exempt. explicat. n. 177. Limitat multi-
pliciter Marant. de ordin. judic. p. 3. n. 109.
ubi dicit, quod quando constat de mente
disponentis, ordo scripturæ nihil reve-
lat. & n. 13. Sim. Pistoris 1. consil. 20. n. 32.
quod ordo scripturæ non servatur, quan-
do gratia exempli ordo ponitur in dispo-
sitione, & n. 14. quod magis ordo intelle-
ctus, quam scriptura attendi debet, &
n. 15. quod ordo scripturæ non attendi-
tur, quando perturbat ordo necessitatibus;
& quod ordo intellectus prævaleat ordi-
ni loquutionis, dicit Rimin. jun. consil. 244.
n. 105. & 106. l. 3.

IX.

ORDO scripturæ ordinem voluntatis

ostendit, Bald. per text. ibi, in d. l. quoties

34. l. heredes mei 57. §. fin. ff. ad Trebell.

l. generaliter. 24. §. quod si legatum. 16. ff.

de fideicom. libert. Ant. Monach. Lucensi

decif. 13. num. 51. quia ex ordine scripturæ

intentionis dignoscitur disponentis. d. cap.

mandato, in fine de præbend. lib. 6. cap. pe-

nult. in princ. de elect. eod. lib. Anton. Me-

nnoch. Florent. decif. 1. n. 63. nisi aliter con-

staret de certa ipsius intentione, quia

tunc non attenditur ordo. Alex consil. 161.

Uisis narratis, n. 3. vers. & per hoc patet,

lib. 7. Marant. de ordine judic. p. 3. n. 109.

ille enim quandoque pervertitur, ut ser-

vetur intentio. Oldrad. consil. 314. num. 9.

vers. sed circa hoc. Calderin. consil. 460. cir-

ca med. vers. si vero fuit intentio, aliis con-

sil. 3. de sponsalibus. Cardin. Tusch. d. tom. 5.

lit. O. concl. 196. n. 37. & 28. (atque sic ordo

scripturae mutare ordinem juris & volun-

tatis pervertere non poterit, l. cum pater

77. §. fidei tua 12. ff. de legat. 2. l. nec enim 6.

ff. de solut. Carpz. P. 2. Consil. 33. Defin. 11.

num. 5.)

CAP. XXXV.
Origo. Initium.

Axioma I.

Originalis causa semper est attendenda. *l. tu-*
tor datus 69. ibi: non titulus actionis, sed debiti
causa respicienda est. ff. de fidei juss. l. qui id quod
33. ibi: causam & originem constituta pecuniae,
non judicij potestatem prævalere placuit. de do-
nat. l. questum 17. in princ. de reb. auctor. judic.
posid. l. si filius famili. 3. C. ad Sct. Macedon. l. 4.
§. unde queri 4. ff. de manumiss. l. qui in aliena 6.
§. si is, qui 4. ff. de acquir. hered. l. 3. ibi: unius-
cujusque contractus initium spectandum & cau-
sa. Mandat. Vult. 1. Consil. Marpurg. 22. num. 47.
Origo enim rei dicitur substantia. Lud. Gomez
ad §. item Serviana per illum text. ibi substan-
tiam capiunt. Instit. de action. Unde sicut quam-
cunque rem origine sua metimur. d. l. qui id
quod 33. de donat. l. unic. C. de imponenda lucra-
tiv. descript. Carpzov. Part. 1. Constitut. 17. De-
fin. 44. n. 4. indeque interpretationem petimus.
Gothmann. lib. 5. respons. 1. n. 135. non tantum,
quod primogenitorum cuiusque rei originem in-
vestigare mirabilem jucunditatem & utilitatem m-
secum adferat. Heigius 1. quest. 1. n. 1. & 2. Ro-
land. lib. 1. de Commissar. cap. 1. n. 4. Joh. Herm.
Stam. lib. 3. de servit. person. cap. 1. n. 17. sed quia
origo etiam, quam eventus magis spectari de-
beat. gloss. in l. si duo 38. ad verb. sive potuit. ff.
de acquirend. hered. Gail. lib. 1. observat. 80. n. 7.
ita & in feudis potissimum ad principium & ori-
ginem recurrimus. 2. Feud. 17. post Baldum Prä-
pos. Schenck. Obrecht. 2. Feud. 18. num. 18. ita
etiam ab origine denominari statuta & actiones,
ait gloss. in l. 1. ff. commod. quia ab originali causa
posterior formatur eventus. d. l. 1. C. de luctu.
descript. Lancellot. Galiaul. in l. centurio. col. 2.
ff. de vulgar. & pupill. substitut. pag. 4. imo &
hoc quod substantiam actus regulare esse,
quod origo rei attendatur, assentit Bald. in l. 1.
per illum textum. ff. de orig. jur. quod valde com-
mendat Aretin. in l. ex ea parte. §. insulam ad
finem. ff. de Verb. Oblig. & latè prosequitur Jason.
in l. more notab. ultimo. ff. de jurisdictione, qui-
bus adde Abb. in cap. gravis. col. 3. vers. venio ad
terram de restitut. spoliat. gloss. in cap. statutum.
verb. Canonici de re script. in 6. Petr. de Anch. consil. 339. incip. pro maiore. col. 2. in princ. ita-
& origo potius obligationis, quam titulus actionis
considetur in l. 3. ad Sct. Macedonianum.

Wes. in parat. ff. ibid. n. 6. d. t. quod tamen in judicis quod originem fecus esse, patet ex l. 3. §. 11. de pecul.

II.

Originalis causæ potentior virtus & effectus est, quam accidentalis, arg. l. qui habet 3. ff. de tutel. ex ea 121. §. in fula 2. ff. de Verb. Oblig. Camill. Visitatin. ad rubr. ff. solut. matrim. n. 47. Franc. Niconit. ib. n. 83. Herman. Datus ad l. hoc editio §. hoc autem editum, n. 29. ff. de oper. nov. nunc. Sebalt. Sapia. ad l. s. emancipati. n. 60. C. de collat. Regn. Sixt. 2. Confil. Marp. 14. n. 145.

III.

Filius sequitur originem patris l. 3. C. de municip. non avi, nisi in ejus porestate natus sit l. 17. §. 9. ff. ad municip. non matris, nisi justum patrem non habeat l. 9. ff. eod. vel nisi post patrem in captivitate defunctum à matre postliminio reversa natus sit.

Amplia: etiam legitimati patris originem sequuntur l. 3. C. de municip. & ii, qui in alio loco per transiit nati sunt, licet tamen hi & pro originariis locis nativitatis habeantur, d. l. 3. C. Carpz. P. t. decif. t. Denique & Baptismus originem inducit Perez. C. eod. n. 1. 2. & 4.

IV.

Origine que varia sunt, etiam sunt varia eff. Eu. l. obligationum 44. ff. de O. & A. §. 1. Inst. de action. Lud. Gomez ad l. superest. Inst. de action. n. 46. verbi causa, officium judicis & actio varia sunt origine, quia actio est de jure civili. Bart. in l. frater. col. 3. & l. Julianus. col. 7. de condit. indeb. Officium autem judicis juris gentium, Lancelot. Galiau. in rubr. de Verb. Oblig. col. 2. p. 12. Si itaque sunt varia, unum non potest dici aliud, ut nec actio personalis, nec realis vocari potest, cum variae sunt origine. Ludov. Gomez. d. t.

V.

Ubi aliquid in origine sua habet certum statum, præsumitur talis status semper adesse: imo quasi possesso jurisdictionis alicuius contra talis statum primitivum omnino tollit hanc præsumptionem, Bart. & Dd. in l. si prius n. 3. & oppos. 3. part. pr. de oper. nov. nunc. v. c. cum naturaliter ab origine prima, & postea in progressu omne præmium liberum sit. l. altius 8. C. de servit. Ideo quicunque dicit præmium esse servum, contradicit origini & progressui naturali, ac propter hoc ipsi incumbit onus probandi, licet sit in quasi possesso servitutis. Angel. in l. si prius. vers. tu die. col. fin. de oper. nov. nunc. dissentiente Alciat. de pres. 1. regul. 2. quem tamen satis refutat Pacian. 2. de probat. c. 20. n. 10. & seqq. vid. & Besold. conf. 18. n. 12. & 19.

VI.

Ex radice infecta non potest nasci virens surculus. Zaf. 1. confil. n. 30. lib. 1. nec rami inde provenientes pullulare. Pingizer. qu. Sax. 12. n. 40. Bald. in l. 20. C. de locat. gloss. in l. 31. §. manipia. ff. de adil. edit. Reusn. confil. 1. n. 220. lib. 1. exemplum vide apud Gothofr. Anton. disp. feud. 6. tb. 1. lit. A.

VII.

Originis conditio ne pateat, sæpe fit temporis longinquitate. cap. longinquitate 64. 12. q. 2. Wc.

semb. in par. ff. de LL. n. 9. Reinck. de regim. se. cul. 1. cl. 4. cap. 2. n. 33. & seqq. 33. n. 11.

CAP. XXXVI.

Ornatus vid. Rubr. Vestis.

Axioma I.

Ornatus Christianorum verus non sunt splendidae vestes, sed mores boni. cap. sucare 38. de consecrat. disp. 5. quia duplex, interior scil. §. 1. disp. 40. & exterior §. 1. disp. 2. hinc & humilitas in Episcopo ornatus maximus dicitur. cap. contr. 8. in fin. disp. 100.

II.

Ornatus exterior tolerabilius est in feminis, quam in viris. c. sucare 38. de consecratione. disp. 6. vid. C. I. A. in tit. de auro, argento mundo, ornam. thes. 10.

CAP. XXXVII.

De Osculo.

Axioma I.

Inter privilegia dignitatis refertur osculum, dandi potestas l. 1. C. de domestic. & protet. Ita beneficij loco Emeritis dabatur potestas a deundi principem ejusque purpuram adoratur l. 1. C. de Apparitor. prefec. urbis. sicut hodie primoribus & consiliariis manum principis, pedem pontificis deoscululari conceditur. vid. Perez. C. d. t. n. 1. 2. 3.

II.

Sponsalititia largitas, quæ quandoque donatio propter nuptias vocatur & ad amorem conciliandum datur, si quidem non intervenerit osculum, tota restituitur à sponsâ nuptiis non secutis, hoc autem interveniente dimidia retinetur. l. 15. C. ibid. Gothofr. de donat. propter nupt.

III.

Si virginis invitæ osculum rapiatur, infertur injuria realis, uti respondeat Facultas Juridica Lipsiensis anno 1634. ad M. Christophorum Eusebium Steinfus. quod præjudicium recenset Dn. Thom. in annotat. ad Simach. dissert. Justin. XIX. thes. 14. p. m. 258. seq. ubi de hodiernâ observatiâ ratione perfonarum innuptarum dubitat.

CAP. XXXIX.

Otium.

Axioma I.

Mens frustra vacans, nihil bonum parit. Novell. 133. c. 6. conf. not. ad Electa Scaligera, notitia, b. tit.

II.

Sunt quidam fratres otiosi, qui ex sola Ecclesiasticarum rerum consumptione Clerici apparent. l. 42. §. 10. C. de Episcop. & Cleric. ubi d. in praelect. de jure facro.

III.

Otiosis privilegia officii sunt adimenda, Perez. C. de profess. & med. n. 6. in fin. & inertes sunt puniendi, præfertim quando inertia in aliorum datum tendit, e. gr. mendicantium validorum, Brunnem. C. de mendic. valid. n. 2. Sollicitus ergo Magistratus esse debet, ne cives sint otiosi.